

ΣΑΒΒΑΤΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ.

ΤΕΥΧΟΣ Α'. Ἀριθ. 23.

Σάββατον 13/25 Μαΐου 1878.

Τιμὴ 3 χαρτόγρασα.

Κωνσταντινούπολις, 12/24 Μαΐου.

ΛΑΟΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.

Σύνηθες τοῖς πανσλαυϊσταῖς ἐπιχειρήματι ἀπάρχει τὸ ἀρνεῖσθαι παντελῶς τὴν ὑπαρξίν τῆς ἑλληνικῆς ἐθνότητος ἐν τῇ πατρίδι Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου καὶ παριστᾶν αὐτὴν οἰκουμένην ὑπὸ Βουλγάρων, μετ' ὀλίγων τινῶν Βλάχων, ὡς λέγουσι, καὶ Ἀλβανῶν. Ὁ σλαυϊσμός, ὅστις ἐν ταῖς ἐνδοξοτέραις σελίδι τῆς νεωτέρας αὐτοῦ ἱστορίας ἀναγράφει ὡς Ῥώσους τοὺς Ribeaupierre, τοὺς Pozzo di Borgo, τοὺς Richelieu, τοὺς Νέσσελρωδ καὶ ἐσχάτως ἐτι τοὺς Τοτλίβεν, τοὺς Δανδεβίλ, ἀρνεῖται τοῖς κατοικοῖς τῆς Μακεδονίας τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας ἐπιλογῆς, ἀν δέ τις τολμήσῃ νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι Ἕλληνας, ὁ τοιοῦτος ἀποδεικνύεται διὰ τῆς πολυμαθείας τῶν σοφῶν πανσλαυϊστῶν ὡς καταγόμενος ἀπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων γενεῶν ἐκ Βουλγάρου ἢ Βουλγαρίδος, ἢ κατὰ μεγάλην καὶ ἐξαιρετικὴν ἐπιείκειαν ἐκ Βλάχων ἢ Ἀλβανῶν.

Οὐδόλους ἀρνούμεθα ὅτι βούλγαροι ἐπήλυδες πόρον ζωῆς διὰ τῆς γεωργικῆς ἐργασίας ἐπιζητοῦντες συνφοκίσθησαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐν ταῖς ἐπαύλεσι καὶ τοῖς κτήμασι τῶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ Μακεδονίᾳ—περὶ ἧς μόνης ἐνταῦθα ἡμῖν ὁ λόγος— Ἕλλήνων καὶ Τούρκων. Ἀλλὰ πιστεύομεν ὅτι οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ ὅτι τοιαῦται ἐποικίσεις πλείσται ὄσαι συνέβησαν ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς χώραις, ἀλλὰ πανταχοῦ ἐν τῇ ἐπιμιξίᾳ ταύτῃ ἐπεκράτησε τὸ στοιχεῖον τῆς χώρας, τὸ στοιχεῖον τὸ συνδεόμενον μετ' αὐτῆς διὰ τῆς ἱστορίας καὶ τῶν παραδόσεων. Ἡ ἐποικίσις ξένων στοιχείων, ἦν τὰ μέγιστα διευκολύνουσι σήμερον ὁ νεώτερος κοινωνικὸς βίος καὶ ἡ πολλαπλασίασις τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, οὐδαμῶς δύναται νὰ μεταβάλλῃ τὸν ἐθνικὸν χαρακτηρισμὸν μιᾶς χώρας, τούναν-

τίον δὲ τὰ στοιχεῖα ταῦτα, κατὰ τοὺς ἀδηρίτους νόμους τῆς φύσεως, ἀφομοιοῦνται παντελῶς μετὰ μίαν ἢ δύο γενεὰς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐξωτερικῶν ἐντυπώσεων, τοῦ κλίματος, τῶν ἱστορικῶν παραδόσεων, τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων πρὸς τὸν ἰθαγενῆ λαόν, ἢ ὀρθότερον εἶπειν πρὸς τὸν ἰθαγενῆ πολιτισμὸν. Τοιοῦτό τι εἶδομεν γινόμενον ἐν πάσαις ταῖς εὐρωπαϊκαῖς ἐπικρατείαις, ἐν αἷς ἡ ἐπιμιξία ἀφομοίωσε πάσας τὰς ἐπήλυδας φυλάς πρὸς τὴν ἰθαγενῆ ἴχνη μόνον τῶν ἐπήλυδων τούτων φυλῶν διασώζονται ἐν ἀποκέντροις ἀγροῖς, ὅπου διὰ τὸ ἀνεπίμικτον καὶ διὰ τὸ ἑλλιπίς τῶν τῆς συγκοινωνίας μέσων διατηροῦσιν ἐν μέρει τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν καταγωγῆς. Πολλαχοῦ τοῦ Βρανδεβούργου, φέρ' εἶπειν, ἀπαντῶσι τοιαῦται ἀγροτικαὶ ἀποικίαι, σλαυϊκαὶ τὸ πλεῖστον· πολλαχοῦ ἐν τοῖς χωρίοις τοῦ Παλατινάτου ἀκούει τις ἐκπληκτος διασωζομένην εἰσέτι τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ τὰ γαλλικὰ ἤθη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς μεγάλης μεταναστεύσεως τῶν γάλλων διαμεικτομένων ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'.

Τοιοῦτό τι ἀπαραλλήλως ἐπιτυνέθη καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ Μακεδονίᾳ. Ἐπήλθον καὶ ἐν ταύτῃ ἐπίδρομα ξένων στοιχείων καὶ ἰδίᾳ τοῦ βουλγαρικοῦ μετὰ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν. Ἡ τιμαριωτικὴ τῆς χώρας διαίρεσις εἰς τὴν στρατιωτικὴν τῶν Τούρκων ἀριστοκρατίαν διηκούλυε τὴν ἐπίδρομὴν τοῦ στοιχείου, πραιομένου χάριν πορισμοῦ τῶν πρὸς ζωὴν τὸν τοῦ δουλοπαρτίκου βίον. Πολλαχοῦ οἱ δουλοπάροικοι οὗτοι περικυκλώσαντες τὰ ὀλίγα ἑλληνικὰ χωρία καὶ ἀποικίας περὶ αὐτὰ συστήσαντες κατώρθωσαν νὰ ἐκνικήσῃ ἡ γλῶσσα αὐτῶν καὶ παρὰ τοῖς κατοικοῖς τῶν χωρίων τούτων, οἵτινες διὰ τὴν καθ' ἡμέραν μετ' αὐτῶν ἀναστροφὴν καὶ συνεργασίαν σπανίως μετεχειρίζοντο τὴν ἑλληνικὴν καὶ ὡς συνήθη γλῶσσαν εἰς τὰς σχέσεις αὐτῶν μετὰ

τῶν Βουλγάρων ἀδυνατούντων νὰ ἐκμάθωσι ξένην γλῶσσαν εἶχον τὴν βουλγαρικὴν, ἥτις ἀφ' ἑτέρου προσέλαβεν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ πλείστας ἑλληνικὰς λέξεις ἀγνώστους τοῖς πέραν τοῦ Αἴμου Βουλγάρους. Λέγοντες βουλγαρικὴν ἴσως δὲν ἐκφραζόμεθα καλῶς· τὸ παρὰ τῶν βουλγάρων ἀγροτῶν ὀμιλούμενον ἐν Μακεδονίᾳ ἰδίωμα περιέχει μόνον 300—500 ἐπιμικτους ἑλληνικὰς καὶ βουλγαρικὰς λέξεις διὰ τοὺς ἀναγκαιοτέρους ὄρους τοῦ γεωργικοῦ καὶ τοῦ ποιμενικοῦ βίου. Ἡ μόνη γραπτὴ γλῶσσα, ἢ ὑπάρχουσα ἐν Μακεδονίᾳ, ἐκτὸς τῆς τουρκικῆς, ἐστὶν ἡ ἑλληνικὴ, ἢ χρωῶνται καὶ αὐταὶ αἱ καθαρὰ καὶ ἀνεπιμικτοὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς βουλγαρικαὶ ἀποικίαι.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὰς ἀνεπιμικτους ἐν τοῖς ἀγροῖς βουλγαρικὰς ἀποικίας, αἰτίαι σποράδην ὑπάρχουσαι ἐν ταῖς ἐπαύλεσι καὶ ἀπαρτίζουσαι κοινότητος ἐξ 20—40 τὸ πολὺ οἰκιῶν ἐλαχίστην σχηματίζουσι μειονοψηφίαν συγκριτικῶς πρὸς τὸν πληθυσμὸν τῶν πόλεων καὶ τῶν κεραλοχωρίων. Οὕτως ἐν Βιτωλίαις τὰ ἑκατὸν πενήκοντα περίπου ἐν ταῖς ἐπαύλεσι διεσπαρμένα τοιαῦτα βουλγαρικὰ χωρία δὲν ἀπαρτίζουσιν οὐδὲ τὸ τέταρτον τοῦ ἐν Βιτωλίαις καὶ ἐν τοῖς ἐξ κεφαλοχωρίοις Μεγαρόβω, Τουρνόβω, Κρουσέβω, Μολοβίστῳ, Νιζοπόλει καὶ Γοπεσίῳ πληθυσμοῦ, ὅστις ἑλληνικώτατος ἐστὶ τὰ τε φρονήματα καὶ τὰς τάσεις.

Ὅτι δὲ καὶ ἐν Βιτωλίαις καὶ ἀλλαχοῦ ὑπῆρξεν ἐπιμιξίαις μετὰ Βουλγάρων οὐδὲ ὡς ἀμφισβητοῦμεν. Πολλοὶ Βούλγαροι δι' ἐπιγαμιῶν μετὰ Ἑλλήνων ἐξῆλθον τῆς κατωτάτης βαθμίδος καὶ πῶς ἀνεπτύχθησαν. Ἀλλὰ πάντες οὗτοι ἀπέβαλον τῷ χρόνῳ κατὰ φυσικὸν νόμον καὶ τύπον μορφῆς καὶ ἤθη καὶ ἔξεις καὶ τάσεις καὶ παντελῶς πρὸς τοὺς Ἕλληνας ὁμοιωθήσαν, πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς φυλῆς αὐτῶν λαβόντες, τὴν φιλομάθειαν, τὴν νοημοσύνην, τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν κλαισθησίαν καὶ αὐτὸν τὸν ἑλληνικὸν τῆς μορφῆς τύπον. Πολλοὶ ἐκ τοιαύτης ἐπιγαμίας καὶ ἐπιμιξίας καταγόμενοι εἰσιν ἑλληνικώτεροι καὶ αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὰ φρονήματα. Μέχρι δὲ πρὸ εἰκοσαετίας, ἐφ' ὅσον δηλαδὴ ἡ πανσλαβιστικὴ ἐνέργεια δὲν εἰσεχώρησε παρ' αὐτοῖς, οἱ πάντες ἐκαυχῶντο ἐπὶ τῇ ἑλληνικῇ αὐτῶν ἐθνότητι· ἀλλὰ καὶ ἤδη μετὰ τοσαύτας ἐνεργείας, ἐλαχίστη μόνον μειονοψηφία συνετάχθη ἐκ παντοίων ἐλαττωρίων κινουμένη μετὰ τῶν πανσλαβιστῶν, καὶ αὕτη ὅμως τὴν ἑλληνικὴν συναίσθησιν

ὑπεροχὴν ἀποστέλλει τὰ τέκνα αὐτῆς εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα Βιτωλίων.

Περὶ δὲ τῶν λεγομένων Ἀλβανῶν καὶ Βλάχων τῆς Μακεδονίας, οἱ μὲν πρῶτοι ἀρκοῦντως ἤδη ἐπιστημονικῶς ἀποδείκνυται ὅτι τῆς αὐτῆς εἰσι φυλῆς, ἐξ ἧς καὶ οἱ Ἕλληνες, καὶ γλῶσσαν καὶ οὗτοι γραπτὴν τὴν ἑλληνικὴν μόνον ἔχουσι καὶ ἱστορικῶς τὴν τύχην αὐτῶν μετὰ τῆς τῶν Ἑλλήνων καθὸ ὁμαιμόνων αὐτοῖς συνεταύτισαν. Οἱ δὲ κακῶς λεγόμενοι Βλάχοι μιγάδες ἐκ Ῥωμαϊκῶν λεγεῶνων μετουσιώθησαν ὑπὸ Ἑλλήνων Μακεδόνων, οὐδὲν δὲ κοινὸν ἔχουσι τοῖς ἀληθεῖσι Βλάχοις τῆς Ῥουμανίας. Καὶ πρῶτον ἡ λαλουμένη παρ' αὐτῶν γλῶσσα ἢ μᾶλλον τὸ ἰδίωμα ἀκατάληπτος ἐστὶ τοῖς ἀληθεῖσι Βλάχοις, καθ' ὅσον ἐν τῷ ἰδίωματι αὐτῶν αἱ ἡμίσειαι τῶν λέξεων εἰσιν ἑλληνικαὶ παρεφθαρμέναι. Ἐπειτα, τολμῶμεν εἰπεῖν ὅτι οὐδαμῶς τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ὑπάρχει φρόνημα ἑλληνικώτερον καὶ ἰσχυρότερον ἑλληνικὰ καὶ τάσεις ἢ παρὰ τοῖς Βλάχοις τούτοις, ὡς καλοῦνται καταχρηστικῶς. Καὶ τὸ φρόνημα τοῦτο χρονολογεῖται ἀπ' αἰῶνων· τὸ Μέτσοβον, οἱ Καλαβρύται, ἡ περικλειῆς καὶ ἀτυχῆς Μοσχόπολις ἢ Βοσκόπολις, ὑπῆρξαν ἐκ τῶν τηλαυγεστάτων ἑλληνικῶν κέντρων κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας, καὶ οἱ μεγάλοι εὐεργεταὶ τοῦ ἔθνους, οἱ Καπλάναι καὶ οἱ Σίβναι, οἱ μεγάλοι διδάσκαλοι, οἱ μεγάλοι ἀθληταὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, οἱ μεγάλοι πολιτικοὶ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ἐξ ὧν ἀρκοῦμεθα ἀναφέροντες τὸν περικλεῆ Κωλέττην, ἀρκοῦσι ν' ἀποδείξωσιν ὅτι οἱ λεγόμενοι Βλάχοι εἰσὶ καθαρώτεροι Ἕλληνες ἢ ὅσον εἶναι, φερ' εἰπεῖν, καθαρὸν Γάλλον οἱ παῖδες τῆς Κορσικῆς. Διότι ἐν τῇ Προβηγκίᾳ τῆς Γαλλίας ἡ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατοχὴ καὶ ἡ μετ' αὐτῶν ἐπιμιξία τῶν Γαλατῶν πρήγαγεν ἰδίωμα τοσοῦτο τοῦλάχιστον διαφέρει τῆς γαλλικῆς ὅσον τὸ λεγόμενον κουτσοβλαχικὸν τῆς ἑλληνικῆς, ἰδίωμα οὐ μόνον διακρινόμενον ἄχρι σήμερον ἐν τῷ οἰκιακῷ βίῳ, ὡς παρὰ τοῖς Ἑλληνοβλάχοις, ἀλλὰ καὶ ἔχον γραπτὴν φιλολογίαν καλλιεργουμένην ἄχρι τοῦδε, δέον ἄρα γε ν' ἀρνηθῆ τις εἰς τοὺς παῖδας τῆς Προβηγκίας τὸ δικαίωμα τοῦ ν' ἀποκαλῶνται Γάλλοι καὶ ν' ἀποσβέσῃ ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Γαλλίας πλείστα τῶν περικλεεστάτων ὀνομάτων τῶν υἱῶν αὐτῆς; Οὐδεὶς ποτε ἐφαντάσθη τοιοῦτό τι, οὐδεὶς ἐτόλμησε ν' ἀναλύσῃ τὸ αἷμα τῶν Θιέρς ἢ τῶν Γαμβέττα ὅπως ἀνεύρη ἐν αὐτῷ τὴν ἑλληνικὴν ἢ τὴν Ῥωμαϊ-

κὴν καταγωγὴν. Καὶ ὅμως ὑπάρχουσιν οἱ τολμῶντες ν' ἀρνηθῶσι τὸ ὄνομα τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς λεγομένους Βλάχους, ὧν τὸ Ῥωμαϊκὸν αἷμα ἀπὸ τοσοῦτων αἰῶνων μετηγγίσθη ἀφ' ὅσων καὶ τὸ τῶν προβηγκιανῶν Γάλλων καὶ οἰτινες λαλοῦσι μὲν ὡς οὗτοι οἰκιακὸν τι ἰδίωμα μετέχον λατινικῶν λέξεων, ἀλλὰ μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅτι οὐδὲν οὔτε γραπτὸν οὔτε προφορικὸν φιλολογικὸν ἔργον ἔχουσιν ἐν τῷ ἰδίωματι τούτῳ!

Τοιαῦτα αἱ διάφοροι ἐν Μακεδονίᾳ φυλαὶ, τοιοῦτοι δ' ἰδίαι οἱ ἀποκαλούμενοι ὑπὸ τῶν πανσλαβιστῶν Βούλγαροι, διότι ἀνεκάλυψαν ἐν τῷ αἵματι αὐτῶν μόριά τινα βουλγαρικὰ ἐξ ἄπωθεν καταγωγῆς, ἢ διότι δὲν παραδέχονται, κἂν ἔτι οἱ πλείστοι ὁμολογῶσιν ἑαυτοῦς Ἕλληνας, ὅτι ἡ μακεδονικὴ χώρα δύναται παράγειν ἄλλους τινὰς εἰ μὴ Βουλγάρους. Ἀλλὰ τοῦτο ἐν γένει τὸ στρατήγημα τοῦ πανσλαβισμοῦ, στρατήγημα τετριμμένον πλέον, τὸ ἀρνεῖσθαι τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιλογῆς εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ γλῶσσαν καὶ φρονήματα καὶ ἑθνικὰς τάσεις καὶ βαπτίζειν αὐτοὺς ἄκοντας ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ τοῦ βουλγαρισμοῦ. Καὶ τοῦ γελοίου ἀληθῶς γελοιωδέστερον εἶναι, ἐνῶ ἐν Βιτωλίαις, παραδείγματος χάριν, τῇ ἐκουσίᾳ καὶ αὐτοπροαιρέτῳ συνδρομῇ συμπάσης τῆς κοινότητος καὶ τοῦ γαοῦ ἐννεα συντηροῦνται ἑλληνικὰ παιδευτήρια τῶν δύο φύλων, εἰς ἃ φοιτῶσιν ὑπὲρ τοὺς 1200 παῖδες τὸ λέγειν ὅτι οὐδεὶς ὑπάρχει Ἕλληνας. Βεβαίως ἀνθρώπους τοιαῦτα διατεινομένους δὲν δύναται τις νὰ μεταπέσῃ ὅ,τι κἂν εἴπῃ. Ἄλλως δὲ, ἀμέσως ἔχουσιν ὡς ἀπάντησιν πρὸς ἀποπλάνησιν τῶν μὴ εἰδῶτων ὅτι τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα ἐπιβάλλονται ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἀπορίας ἕνεκα οὐδαμῶς διατρεῖ σχολεῖα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ μόλις δύναται νὰ διατηρήσῃ τὴν μίαν καὶ μόνην ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴν σχολὴν. Τὰ σχολεῖα πανταχοῦ τοῦ ὠθωμανικοῦ κράτους διατηροῦνται τῇ αὐτοπροαιρέτῳ συνδρομῇ τῶν κατοίκων καὶ εἰσιν ἀρμενικὰ, ἐάν οἱ κάτοικοι εἰσιν Ἀρμένιοι, ἑλληνικὰ, ἐάν εἰσιν Ἕλληνες, βουλγαρικὰ, ἐάν εἰσι Βούλγαροι. Ἐπειδὴ δ' Ἕλληνες τὰ τε φρονήματα καὶ τὰς παραδόσεις καὶ τὰς τάσεις καὶ τὴν μόνην γραπτὴν γλῶσσαν—καθόσον, ὡς εἴρηται, τό τε βουλγαρικὸν καὶ τὸ βλαχικὸν εἰσιν ἐν Μακεδονίᾳ ἄγραφα οἰκιακὰ ἰδίωματα ἀχρηστοῦ καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ εἰς τὴν μεταξὺ τῶν

κατοίκων συγκοινωνίαν—ἦσαν καὶ εἰσιν οἱ τῆς Μακεδονίας κάτοικοι, ἐπόμενον ὅτι ἑλληνικὰ ἦσαν πάντοτε καὶ εἰσὶ καὶ σήμερον ἑλληνικὰ τὰ σχολεῖα πανταχοῦ τῆς Μακεδονίας ἐξαιρουμένων τῶν περὶ τὰ Βελισσά, ὅπου οἱ ἀληθεῖς Βούλγαροι, ὧν τὴν ἐθνότητα οὐδὲ ὡς διαμφισβητοῦμεν, καὶ γλῶσσαν γραπτὴν τὴν βουλγαρικὴν εἶχον καὶ ἔχουσι καὶ σχολεῖα βουλγαρικὰ διετήρουν καὶ διατηροῦσιν, ὡς οἱ ἴδιοι κυχώμενοι λέγουσιν, οὐδενὸς τοῦτο παρακωλύσαντος.

Ἡμεῖς ἄλλο ἐθνόμετρον δὲν γινώσκουμεν, οὐδ' ἄλλο τι πρὸς ἐξέλεγχιν τοῦ ἐθνισμοῦ ἐν χώρᾳ τοσαύτας ὑποστάσει ἐπιδρομᾶς, ἢ ὅ,τι ὡς τοιοῦτο καὶ πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ὁμολογεῖται, τὴν γλῶσσαν, δηλὸν ὅτι, δι' ἧς ἀνεκαθεν ἐξεπαιδεύθη καὶ ἐξεπολιτίσθη ἡ χώρα ἐκείνη.

Τί ἄρα γε, ἐκτὸς τῆς βαθυτάτης συναίσθησεως τοῦ ἑλληνικοῦ αὐτῶν ἐθνισμοῦ, τοὺς Μακεδόνας ἐπεισε τοσαῦτα θυσιάζειν καὶ πάσχειν ὑπὲρ τῆς ὕλικῆς καὶ ἠθικῆς προόδου τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους; Τί ἄλλο, ἐκτὸς τούτου ἐπεισε τοὺς ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις Βιτωλίων διδάσκοντας καὶ καθαρὸς Βουλγάρους ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῶν πανσλαβιστῶν ἀνακρηρυττομένους ἀσκήνως ἐργάζεσθαι ἀπὸ τοσοῦτων χρόνων ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων; Οὐχὶ βεβαίως ὁ εὐτελής μισθὸς οὐδέ τι δέλεαρ ἐξ Ἑλλάδος ἐπισπείομενον.

Τί τέλος τὸ πείθον τοὺς ὑπὸ τῶν πανσλαβιστῶν καλουμένους Βουλγάρους ἐμμένειν εἰς τὴν ἑλληνικὴν αὐτῶν ἐθνότητα, ἐνῶ πάσχουσι μὲν νῦν ἕνεκα τῆς ἐμμονῆς ταύτης καὶ εἰς διωγμοὺς ὑπόκεινται, ἢ δ' ἐπιλογὴ τῆς βουλγαρικῆς ἐθνότητος πρὸς τῇ χειραφετῆσει καὶ ὕλικῆς ἀμοιβῆς αὐτοῖς ἐπαγγέλλεται καὶ προαγωγῆς καὶ ἀξιώματα; Τί ἄλλο ἢ τὸ βαθύ συναίσθημα τοῦ ἑλληνικοῦ αὐτῶν ἐθνισμοῦ;

ΒΑΜΒΑΞ ΤΕΧΝΙΚΩΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε ἀριθμ. 22).

Βάμβαξ Βρασιλίας καὶ ἄλλων τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς μερῶν.

Ἐν τῇ Βρασιλίᾳ καὶ Νοτίῳ Ἀμερικῇ διάφοροι βάμβακος ποιότητες καλλιεργοῦνται· ἐκάστη δὲ αὐτῶν εἶναι γνωστὴ ἐν ἀπάσαις ταῖς ἀγοραῖς δι' ἰδιαιτέρας ὀνομασίας, ἐκ τοῦ τόπου ἐνθα φύεται προερχομένης. Ἐκ τῶν διαφόρων εἰδῶν τοῦ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς βάμβακος ὁ Pernambuco καλούμε-

νος είναι ὁ ἐκλεκτοτέρως ποιότητος, διὰ τὸ εὐμέγεθες τῶν ἰνῶν αὐτοῦ καὶ διὰ τὰς ἐν γένει πρὸς ἐξεργασίαν καλὰς ιδιότητας αὐτοῦ· τὴν δευτέραν δὲ τάξιν ποιότητος κατέχουσιν ὁ Peraiba καὶ Maceo ἔχοντες ἀμφοτέροι ταῦτὸ μὲν μήκος τῶν ἰνῶν ἀλλὰ βραχύτερον κατὰ τι τοῦ Perman· κατόπιν ἔπονται αἱ ποιότητες Aracate, Maranham καὶ Ceara, μὴ διαφέρουσαι πολὺ κατὰ τὸ μήκος τῶν ἰνῶν· αἱ ἴνες ἐν τούτοις τοῦ βάμβακος τῶν ἀνωτέρω μερῶν τῆς Βρασιλίας, καίπερ μακρὰ, στεροῦνται ὅμως τῆς λεπτότητος καὶ ἐλαστικότητος τοῦ τῆς ἐν Ἀμερικῇ Γεωργίας (Sea Island) καὶ Αἰγύπτου βάμβακος· ἐντεῦθεν δὲ προέρχεται καὶ τὸ ἀκατάλληλον αὐτοῦ πρὸς παραγωγὴν λεπτοτάτων ἀριθμῶν νήματος· ἔνεκα δὲ τῆς πρὸς ἀλλήλας τῶν ἰνῶν ἀνισότητος, σπανίως δύναται τις νὰ κατεργασθῇ τὸν βάμβακα τοῦτον ἀναμιγνύων αὐτὸν μετ' ἄλλου εἴδους· ἀναμιγνύμενος ὅμως μετ' αἰγυπτιακῶν καὶ ἄλλων ποιότητων ἀμερικανικοῦ βάμβακος, ὁ βάμβαξ οὗτος, ἀποκαθίσταται κατὰλληλος πρὸς κλώσιν διαφόρων ἀριθμῶν κλωστῆς. Ἡ ἀνάμιξις ὅμως δέον νὰ γίνηται μετὰ πλείστης ὁσῆς προσοχῆς· διότι ἐὰν μὴ αἱ ἴνες τῶν διαφόρων ἀναμιγνυομένων ποιότητων συμφωνῶσιν ἀλλήλαις, ἡ ἀνισότης αὕτη μέγας δυσκολίας παρεμβάλλει εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν μηχανῶν κατὰ τὴν προπαρασκευὴν καὶ τὴν κλώσιν τοῦ νήματος. Ὁ διάσημος μηχανικὸς Evan Leigh ἀναφέρει ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ, ὅτι ὁ ἴδιος διὰ τῆς ἀναμίξεως ἐν τῷ ἐργοστασίῳ τοῦ βάμβακος Βρασιλίας μετὰ Σουράτης (Surat) ἐκέρδησε δηνάριον (πέναν) κατὰ λίτραν· τὴν ἀνάμειξιν δὲ ταύτην τοῦ τῆς Βρασιλίας βάμβακος μετὰ τοῦ τῆς Σουράτης τῆς Ἰνδικῆς ἀντὶ ἀμερικανικοῦ, ἐξηκολούθησεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον, ὄντος τοῦ τελευταίου σχετικῶς ἀκριβοτέρου.

Τὸ κατὰ μέσον ὄρον μήκος ἰνῶν βάμβακος τῆς Βρασιλίας καὶ ἄλλων νοτίων τῆς Ἀμερικῆς μερῶν εἶναι ὡς ἐξῆς.

Βάμβαξ Pernams ἐκ τῆς ἀρίστης ποιότητος μήκος ἰνῶν	δάκτ 1 γραμ. 35
» Surinam Peru	ὁμοίως » 1 » 30
» Maceo καὶ Peraiba	» » 1 » 20
» Maranham, Aracate καὶ Ceara	» » 1 » 15

Ἡ ὀλικὴ ποσότης τῶν ἀνωτέρω εἰδῶν βάμβακος πρὸς ἐξαγωγήν, ἀνέρχεται εἰς 300,000 δέματα, ἐκαστοῦ δέματος ζυγίζοντος 400 λίτρας.

Βάμβαξ Ἀλγερίας.

Περὶ τοῦ ἐν ταῖς γαλλικαῖς κτήσεις ἐν Ἀλγερίας καλλιεργουμένου βάμβακος στεροῦμεθα λεπτομερειῶν γνωρίζομεν μόνον ὅτι ἡ μὲν παραγομένη ἐξ αὐτοῦ ποσότης εἶναι μικρὰ, ἡ δὲ ποιότης αὐτοῦ ἀμιλλᾶται πρὸς τὴν τοῦ αἰγυπτιακοῦ βάμβακος.

Βάμβαξ τῆς δυτικῆς Ἰνδικῆς.

Ἐκ τοῦ ἐν τῇ δυτικῇ Ἰνδικῇ φουμένου βάμβακος, ὁ ἐν τῇ νήσῳ Union (Ἐνώσει) καλλιεργούμενος διακρίνεται διὰ τὸ μήκος τῶν ἰνῶν καὶ λοιπὰς καλὰς ιδιότητας· τὴν δευτέραν δὲ τάξιν κατέχει ὁ τῆς νήσου St. Kitt's, ἀμφοτέροι δ' αἱ ποιότητες αὗται διακρίνονται διὰ τὴν κανονικότητα καὶ ἐλαστικότητα τῶν ἰνῶν. Κατόπιν αὐτῶν ἔρχεται ὁ βάμβαξ ὁ ἐν Carriacou φουμένος, ἔχων τὰς ἴνας βραχυτέρας καὶ ἀνισωτέρας, ἢ αἱ τῶν δύο πρώτων ποιότητων· ὡσαύτως ὁ ἐν τῇ νήσῳ Ἀγίῳ Βικεντίῳ.

Τὸ κατὰ μέσον ὄρον μήκος τῶν ἰνῶν τῶν ἀνωτέρω ποιότητων εἶναι ὡς ἔπεται.	δ. γρ.
Βάμβαξ τῆς νήσου Union μήκος ἰνῶν	1 45
» St. Kitt's » »	1 30
» Carriacou » »	1 20
» St Vincent » »	1 05

Ἐν τῇ ἐξεργασίᾳ τοῦ βάμβακος τῶν ἀνωτέρω ποιότητων γενικῶς παρατηρήθη, ὅτι οὗτος ὑπερέχει τοῦ τῆς Βρασιλίας κατὰ τὸν χρωματισμὸν καὶ τὴν λεπτότητα τῶν ἰνῶν, καὶ ὅτι ἡ ἀνάμιξις αὐτοῦ μετὰ τοῦ τῆς Γεωργίας (Sea Island) γίνεται εὐκολώτερον καὶ καταλληλότερον πρὸς παραγωγὴν λεπτῶν ἀριθμῶν νήματος. Ἡ ποιότης ὅμως τοῦ ἐν τῇ δυτικῇ Ἰνδικῇ καλλιεργουμένου βάμβακος εἶναι ἀναλόγως μικρὰ, διὰ καὶ εὐάριθμοι τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ νηματουργῶν ἐξεργάζονται τὴν ποιότητα ταύτην τοῦ βάμβακος.

Ἀμερικανικὸς βάμβαξ.

Ὁ εἰς τὰ μεσημβρινὰ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς μέρη καλλιεργούμενος βάμβαξ θεωρεῖται καὶ πράγματι εἶναι ὁ χρησιμώτερος ὅλων τῶν ἄλλων εἰδῶν, διὰ καὶ εἰς μεγαλειτέρας τῶν ἄλλων ἐκτάσεις καλλιεργεῖται· εἶναι δὲ καὶ οὗτος γνωστὸς ἐν τῇ βιομηχανίᾳ καὶ τῷ ἐμπορίῳ δι' ἰδίῳ ὀνομασιῶν, ἃς οἱ παρ' ἡμῶν ἔμποροι καὶ βιομηχανοὶ δέον νὰ μὴ ἀγνωστοῦσιν. Αἱ ὀνομασίαι δὲ αὗται εἶναι αἱ ἐξῆς. Orleans, Mobile, Uplands, Apalachicolas, Texas, Bowéps. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ὄνομα ἐδόθη ἀνεκῶθεν εἰς βραχυῖνόν τινα ποιότητα βάμβακος τῆς Upland τῆς Γεωργίας, ἐκ τοῦ τρόπου τῆς διεκκοκίσεως αὐτοῦ, ἧς ἐγένετο διὰ μηχανισμοῦ τινος ἐνεργοῦντος δι' εἶδους τόξου (bow ἀγγλιστὶ ἀντὶ τοῦ συνήθους τρόπου τῆς ἐκκοκίσεως διὰ πριονίων. Αἱ διὰ πριονίων ἐκκοκιστικαὶ μηχαναὶ ἔνεκα τῆς μεγάλης αὐτῶν ταχύτητος, ἀντεκατέστησαν τὴν διὰ τοῦ τόξου ἀρχαίαν μέθοδον ἐκκοκίσεως. Κατόπιν ὅμως ἀπεδείχθη ὅτι ἡ διὰ πριονίων ἐκκοκίσις ἔνεκα τῆς μεγίστης αὐτῶν ταχύτητος μεγάλως ἐπηρεάζει τὴν ποιότητα τοῦ βάμβακος οὐ μόνον ἀδυνατίζουσα τὰς ἴνας, ἀλλ' ἀφίνου-

σα εἰς αὐτὸν μόριά τινα, ἐν εἶδει κόμβων (peps), ἅτινα συνυπάρχοντα ἐν τῷ ἀμερικανικῷ καὶ ἄλλων εἰδῶν βάμβακι, μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἐξάγονται διὰ τῶν προπαρασκευαστικῶν τῆς κλωστῆς μηχανῆς· ἐνίοτε μάλιστα ἀποβαίνει ἀδύνατον μεθ' ὅλας τὰς προσπάθειάς τοῦ νηματουργοῦ ν' ἀποσπασθῶσι ταῦτα τοῦ ὑπὸ κατεργασίαν βάμβακος· ταῦτα δὲ μετὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ νήματος ἀναφαίνονται ἐν τῇ κλωστῇ καὶ τῷ ὑφάσματι, τοῦθ' ὅπερ σπουδαίως βλάπτει τὴν ποιότητα τῶν νημάτων καὶ ὑφασμάτων.

Ἰδοὺ καὶ τὸ κατὰ μέσον ὄρον μήκος τῶν ἰνῶν τῶν ἐξῆς πέντε ἀμερικανικοῦ βάμβακος ποιότητων.

Βάμβαξ Νέας Αὐρηλίας (New Orleans) μήκος ἰνῶν	δ. γρ. 1 40
» Mobile Alabama	1 05
» Georgia, Μεσημβ. Carolina, Apalachicola (Uplands)	1 00
» Tennessee κτλ.	0 98
» Texas »	0 95

Ἡ ἐτησία παραγωγὴ βάμβακος ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἀμερικῇ ὑπολογίζεται εἰς 4,352,317 δέματα.

Βάμβαξ Ἀφρικῆς.

Ἐκ τοῦ ἐν τῇ Ἀφρικῇ καλλιεργουμένου διαφόρων ποιότητων βάμβακος, ὁ ἐν Port Natal (Γενεθλίῳ Λιμένι) παραγόμενος εἶναι ὁ ἐκλεκτοτέρως ποιότητος, διακρινόμενος διὰ τὸ μακρότερον αὐτοῦ· Ἐκ τοῦ φουμένου δὲ εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς, ὁ ἐν Lagada καὶ Shire Valley ἐστὶν ὁ καλλιτέρας ποιότητος, ἔχων τὸ αὐτὸ μήκος τοῦ ἀμερικανικοῦ Maranham, ὁ ἐν Loanda ἔρχεται κατόπιν, ὁ δ' ἐν Lagos εἶναι πολὺ ὑποδεέστερος τῶν λοιπῶν.

Ἰδοὺ τὸ κατὰ μέσον ὄρον μήκος τῶν ἰνῶν τῶν ἀνωτέρω ποιότητων.

Βάμβαξ Port Natal καλῆς ποιότητ. μήκ. ἰνῶν	δ. γρ. 1 20
» Lagada ὁμοίως	1 15
» Shire Valley ὁμοίως	1 15
» Loanda ὁμοίως	1 05
» Lagos ὁμοίως	0 90

Ἀρατολικῆς Ἰνδικῆς Βάμβαξ.

Διάφορα εἶδη βάμβακος ἐν Ἰνδικῇ καλλιεργοῦνται· ἡ δὲ ποιότης αὐτῶν δὲν εἶναι βεβαίως ὅσα ἦν καὶ πρὸ αἰῶνων παρ' Ἰνδοῦς γνωστῇ. Ἡ Μεγάλη Βρετανία, κατακτήσασα τὴν Ἰνδικήν, οὐ μόνον ἐξεπολίτισε τὴν χώραν διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, ἀλλὰ καὶ νεώτερα γεωργικὰ συστήματα πρὸς καλλιέργειαν τοῦ βάμβακος εἰσαγαγούσα, μεγάλως ἐβελτίωσε τὴν ποιότητα αὐτοῦ

Κατὰ τὸν ἐμφύλιον τῆς Ἀμερικῆς πόλεμον, διακοπήσθη τῆς εἰς Ἀγγλίαν εἰσαγωγῆς ἀμερικανικοῦ βάμβακος, τὴν ἐν τοῖς ἀγγλικοῖς νηματουργεῖσις ἔλλειψιν ἀνεπλήρωτον ὁ ἐξ Ἰνδικῆς βάμβαξ. Πολλὰ ἐγγωρίου σπέρματος ποιότητες βάμβακος ἐν Ἰνδικῇ καλλιεργοῦνται, ἐκάστη δ' αὐτῶν φέρει ἰδίαν ὀνομασίαν, ἐκ τοῦ τόπου ἐνθα φύεται προερχομένη· ἐξ αὐτῶν αἱ Hinginghaut καὶ Dhollera Surat, Guzerat, Coompta καὶ Tinnevelly εἰσὶν αἱ ἐκλεκτότεροι. Ἡ καλλιτέρα ὅμως ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ τῆς Σουράτης, πρὸς τὸ μήκος τῶν ἰνῶν τῆς ὁποίας οὐδεμία τῶν ἄλλων προσεγγίζει· αἱ δὲ λοιπὰ ποιότητες φαίνονται κατωτέρω, σημειουμένου τοῦ μήκους τῶν ἰνῶν αὐτῶν.

Βάμβαξ Dhollera Surat καλλιτέρας ποιότητος, μήκος ἰνῶν	δ. γρ. 1 10
» Guzera, Coompta καὶ Tinnevely	1 05
» Khandeish	1 00
» Broach καὶ Berar	0 90
» Amedneggar καὶ Madras	0 85
» Trichinopely, Belgaum	0 80
» Jullurder Doal	0 75
» Agra	0 70
» Delhy	0 65

Ἡ ποιότης τοῦ ἐν Ἰνδικῇ φουμένου βάμβακος ὁσημέραι βελτιοῦται, χάρις εἰς τὰς ἀόκους πρὸς τοῦτο προσπάθειάς τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς ἐπὶ τούτῳ ἀνευδότης ἐργαζομένης εταιρίας The Cotton Supply Association (τῆς ἐπὶ τῆς προμηθείας τοῦ βάμβακος Ἐταιρίας). Ἡ ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ ἀναπτυχθεῖσα διὰ σιδηροδρόμων συγκοινωνία, ἡ βελτίωσις τῶν μέσων τῆς καλλιέργειας καὶ ἀρδύσεως τοῦ ἐδάφους συντελέσουσιν οὐσιωδῶς πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ βελτίωσιν τῆς γεωργίας καὶ τῆς καλλιέργειας τοῦ βάμβακος.

Τὸ ὀλικὸν σχεδὸν ποτὸν τοῦ ἐν Ἰνδικῇ παραγομένου βάμβακος ἐξεκοκίζετο μέχρι τινὸς δι' ἀτελῶν ἐγγωρίων ἐκκοκιστηρίων· δι' αὐτῶν δ' οἱ σπόροι τοῦ βάμβακος συνετρίβοντο (ἀντὶ νὰ ἐξαχθῶσι, καὶ ὁ ἐκκοκισθεὶς βάμβαξ μεταφερόμενος εἰς Ἀγγλίαν καὶ ἀλλαχοῦ περιεῖχε φύλλα, ἄμμον καὶ πολλὰς ἰκαθαρσίας· ἀλλὰ καὶ τὴν ἔλλειψιν ταύτην ἀγγλων ἰδιωτῶν προσπάθειαι ἐθεράπευσαν, εἰσαχθέντος ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ τοῦ τελειότερου συστήματος ἐκκοκιστικῶν μηχανῶν.

Ὡς ἀνωτέρω ἀνεφέρομεν, ἐκτὸς τοῦ δι' ἐγγωρίων σπερμάτων καλλιεργουμένου βάμβακος, παράγεται ἐν Ἰνδικῇ βάμβαξ ἐκ σπόρου ἀμερικανικοῦ διαφόρων εἰδῶν· κατωτέρω σημειοῦμεν τὰς ἐγγωρίους ὀνομασίας διαφόρων ποιότητων ἐκ σπόρου ἀμερικανικοῦ τῆς Νέας Αὐρηλίας (New Orleans) καὶ ἄλλων μερῶν.

Βάμβαξ Dharwar	εξ αμερικανικοῦ σπόρου δ. γρ. μήκος ἰνῶν	1 50
Travangore		1 30
Tenassarim		1 20
Coimbatore		1 15
Guzerat		1 10
Bun Kapoor, Mysore καὶ Lingasoor		1 5
Sheepoor		1 00
Belgaum		0 95
Belarum		0 90

Αἱ ποιότητες αὗται ἔχουσι τὰς καλὰς πρὸς ἐξ εργασίαν ἰδιότητας, εἰσὶ χρησιμώταται τῇ κλωστικῇ καὶ ὑφαντικῇ βιομηχανίᾳ. Ὁ χρωματισμὸς αὐτῶν εἶναι λευκός, καθιστάμενος εἰς λευκότερον διὰ καλῆς ἐκκοκίσεως· αἱ ἴνες ὅμως τοῦ ἐν Ἰνδικῇ ἐξ αμερικανικοῦ σπόρου παραγομένου βάμβακος στεροῦνται τῆς λεπτότητος, κανονικότητος καὶ ἐλαστικότητος τοῦ φυσικοῦ αμερικανικοῦ βάμβακος· τοῦτο δὲ προέρχεται ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ κλίματος καὶ τῆς θερμοκρασίας. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ποιοτήτων καλλιεργοῦνται καὶ ἐκλεκτότεραι ποιότητες ἐκ Sea Island καὶ ἐξ αἰγυπτιακοῦ, καθὼς καὶ ἄλλαι ποιότητες ὧν σημειοῦμεν κατωτέρω τὸ μήκος τῶν ἰνῶν πρὸς διάκρισιν

Βάμβαξ Dharwar	καλλιτέρας ποιότητος δ. γρ. μήκος ἰνῶν	1 65
Hooblee		1 60
Mysore		1 57
Bengal		1 15
Belarum		1 00

Αἱ ποιότητες αὗται εἰσι κατὰ πολὺ ὑποδεέστεραι τοῦ αμερικανικοῦ, Sea Island καὶ αἰγυπτιακοῦ βάμβακος· ὑπελογίσθη μάλιστα ὅτι κατὰ 10% μειονεκτοῦσι τούτων.

Κατάτινα στατιστικὴν ἔκθεσιν τοῦ κ. Rivett Carnac, ἡ ὀλικὴ ἔκτασις γαιῶν τοῦ ἐν Ἰνδικῇ καλλιεργουμένου βάμβακος ὑπελογίσθη εἰς 12 890 χιλ. στρέμματα (acres), ἡ δὲ ὀλικὴ ἔτησι παραγωγὴ εἰς 2,297,500 δέματα διατιθέμενα ὡς ἔπεται.

Ἐξαγωγή εἰς Μεγάλην Βρετανίαν	1,371,000 δέμ.
ἡπειρωτικὴν Εὐρώπην	170,000 »
Κίταν	135,000 »
Δι' ἐπιτόπιον κατανάλωσιν	621,500 »
	2,297,500 »

ἐκ 408 λίτρων ἕκαστον.

Ὅθεν ἡ ὑπολογιζομένη ἀναλογία παραγωγῆς κατὰ στρέμμα εἶναι περίπου 71 λίτραι παραβιολομένη δ' αὕτη πρὸς τὴν τῆς Ἀμερικῆς εἶναι κατὰ τὸ ἡμισυ σχεδὸν μικρότερα.

Ἰταλικὸς βάμβαξ.

Ὁ ἐν Σικελίᾳ καὶ Καλαβρίᾳ καλλιεργούμενος βάμβαξ παρέχει πολλὴν τὴν ποικιλίαν εἰς τὰς ἴνας αὐτοῦ· ὑπάρχει δ' ἐν ἰταλίᾳ ποίότης βάμβακος οὗ αἱ ἴνες εἰσιν ἐντελῶς ἐρυθραί· ἡ δὲ παραγομένη ποσότης καταναλίσκεται ἐπιτοπίως. Ἡ ἐν γένει ποίότης τοῦ Ἰταλικοῦ βάμβακος εἶναι καλὴ, ὁμοιάζουσα μὲν κατὰ τι ὡς ἐκ τοῦ κλίματος καὶ τῆς θερμοκρασίας, πρὸς τὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ, συμμετέχουσα δὲ τῆς τοῦ Ἰνδικοῦ καὶ αμερικανικοῦ ποιότητος.

Αἱ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαι ποιότητες βάμβακος εἰς τὰ διάφορα τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου κόσμου μέρη καλλιεργούμεναι εἰσιν αἱ χρησιμώτεραι τῇ βιομηχανίᾳ. Παραλείπομεν ν' ἀναφέρωμεν τὰς ποιότητας τοῦ ἐν Τουρκίᾳ καὶ Ἑλλάδι καλλιεργουμένου βάμβακος, ὡς παρ' ἡμῶν γνωστάς.

Περαίνοντες τὴν περὶ βάμβακος ταύτην σύντομον πραγματείαν, εὐχόμεθα ὅπως ὁσονούπω πληρωθῆ ὁ διακαὴς ἡμῶν πόθος, νὰ ἴδωμεν ἐν Ἑλλάδι τὴν μὲν βιομηχανοῦσαν ἐν μεγάλας ἐκτάσεις γαιῶν ἀναπτυχθεῖσαν τὴν δὲ κλωστικὴν καὶ ὑφαντικὴν τοῦ βάμβακος βιομηχανίαν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν προαχθεῖσαν, ὥστε ἅπασαι αἱ ἀνωτέρω ὑποδειχθεῖσαι ποικιλίαι καὶ ποιότητες βάμβακος νὰ χρησιμεύσωσιν αὐτῇ. Εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶσθαι ἔδε ἅπαντες οἱ ὑπὲρ τῶν κοινῶν μεριμνῶντες συνηγόρου ὑπὲρ ἀναπτύξεως ἐν Ἑλλάδι τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, ὧν ἄνευ ἡ γεωργία, οὐδὲ ἡ ἀρτιγέννητος παρ' ἡμῶν βιομηχανία δύναται ν' ἀναπτυχθῆ καὶ προδεύσῃ. Πεισίσμεθα δὲ ὅτι καὶ ἄλλοι εἰδήμονες καὶ μάλλον ἡμῶν πεπειραμένοι θέλουσι συντελεῖσαι εἰς τοῦτο, καταδεικνύοντες τὸν τρόπον καὶ τὰ μέσα, δι' ὧν ἡ Ἑλλάς δύναται νὰ προαχθῆ εἰς τὰς τέχνας, τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν, αἵτινες θέλουσιν ἀποδώσει αὐτῇ τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν προσήκουσαν μεταξὺ τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν θέσιν, καὶ καταστήσει αὐτὴν τὸ ἐν τῇ Ἀνατολῇ κέντρον καὶ τὴν πηγὴν πάσης βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως.

Ἐν Πειραιεῖ, 187... Ν. ΣΠΡΟΚΙΑΔΗΣ.

Ὁ περιορισμένος νοῦς περιφρονεῖ ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὸ γοργὸν πνεῦμα ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ ὅτι οἱ ἄλλοι γινώσκουσιν, ἡ δὲ μεγαλοφυΐα ἐπιθυμεῖ ν' ἀνακαλύψῃ ὅτι οὐδεὶς ἤξευρε.

Ἐὰν ἡ εὐφυΐα ὑπεβάλλετο τῇ λογικῇ πόσα εὐφυῆ πνεύματα ἤθελον φαίνεσθαι ἀνόητα καὶ γελοῖα!

Ἡ εὐτυχία ἢ κακοδαμονία τοῦ ἀνθρώπου ἐξαρτῶνται πολὺ μάλλον ἐκ τῆς διαθέσεως ἢ ἐκ τῆς τύχης αὐτοῦ.

ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΤΙΚΗ

ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ. ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΗΘΙΚΗΝ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ.

Ἡ ἐποχὴ ἐν ᾗ ζῶμεν, εἶναι ἐποχὴ μεγάλης καὶ ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἀξία· ἴσως ἐν ὅλῃ τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου ἀδυνατοῦμεν νὰ εὐρωμεν ἐποχὴν τοιαύτην ὅποια παρίσταται ἡ ἡμετέρα. Ἀρ' ἐνδὸς ἐναθρυνόμεθα καὶ ἐγκαυχώμεθα ἐπὶ τῇ ἐποχῇ ταύτῃ ὡς ἐποχῇ τῆς τέχνης καὶ ἐπιστήμης, ὡς ἐποχῇ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν φιλανθρωπικῶν ἰδεῶν, ὡς ἐποχῇ τέλους παντοίων ἀνακαλύψεων καὶ ποικίλων τεραστίων ἔργων, εἰς ἃ ἠδυνήθη νὰ καταστήσῃ τὸ εἰς αἰὲ ἀναπτυσσόμενον πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου· ἀλλ' ἂρ' ἐτέρου καὶ ὑπ' ἐτέραν ἐποψίν ἐρευνοῦντες τὴν ἐποχὴν ταύτην δὲν δύναμεθα ἢ νὰ λυπηθῶμεν ἐπ' αὐτῇ ὡς ἐποχῇ τῆς ὕλης. Οὐδένα προσεκτικῶν παρατηρητῶν διαφεύγει ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ἡμῶν εἶναι κυρίως ὕλιστικόν, ὅτι αἱ προσπάθειαι ἡμῶν διευθύνονται εἰς ἐξωτερικὰ ὕλικὰ συμπέροντα, ὅτι ἡ ἱερά τῆς θρησκείας φλόξ δὲν ἐσθέσθη μὲν πάντως, περιωρίσθη ὅμως εἰς ὀλίγας ἀνθρωπίνας καρδίας, ὅτι τὸ πῦρ τῆς ἱερᾶς ταύτης λυχνίας δὲν καίει ὅπως πρότερον ἐπὶ τοῦ καθολικοῦ βωμοῦ τῆς κοινωνίας, ἀλλ' ἐν τισιν ἐστίασι πεινρῶν καλυθῶν, ὅτι ἡ θρησκεία δὲν εἶναι ὅπως ἐν προηγουμέναις ἑκατονταετηρίαις ἡ ζωτικὴ καὶ κινήτικη δύναμις τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ βίου, καὶ ὅτι τέλος πανταχοῦ σχεδὸν ἐκτὸς τῆς πρὸς τὴν θρησκείαν παρατηρουμένης ψυχρότητος καὶ ἀδιαφορίας ἐπικρατεῖ καὶ τάσις τις τοῦ πολεμεῖν αὐτὴν καὶ ἄρδην καταστρέφειν.

Οὐδόλωσ περιέργον εἶναι τὸ φαινόμενον, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει ἡ ἡμετέρα ἐποχὴ, ὅτι δηλαδὴ ἐν μέσῳ τοσοῦτων διαφορῶν ζητημάτων τῆς ἡμέρας πολιτικῶν, κοινωνικῶν καὶ βιομηχανικῶν, γαύρως καὶ ζωηρῶς ἐξέχει τὸ θρησκευτικὸν ζήτημα, ἡ θρησκευτικὴ αὕτη κίνησις, ἣτις ἐσχάτως ἰδίᾳ ἐφέιλκυσε τὴν προσοχὴν πολλῶν καὶ προσκάλεσε γενικὴν τῶν πνευμάτων κίνησιν. Ἡ θρησκευτικὴ αὕτη κίνησις, καίτοι ἐν τῇ σημερινῇ αὐτῆς μορφῇ θεωρουμένη προήλθε κυρίως ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῶν ἀστείων καὶ εἰρώνων συγγραφέων τῆς Γαλλίας ἐν τῇ προηγουμένῃ ἑκατονταετηρίᾳ ἐπέξετάθη εἰς εὐρύτερους τῆς κοινωνίας κύκλους, μετοχτευθεῖσα δὲ ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐκεῖ συστηματοποιηθεῖσα ἐφηπλώθη ἐπ' ἀπάτης σχεδὸν τῆς Εὐρώπης καὶ ἀλλαχοῦ, δὲν εἶναι κυρίως τὸ κοινὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας· ἡ τοιαύτη πολεμικὴ θρησκευτικὴ κίνησις εἶναι τοσοῦτον ἀρχαία ὅσον καὶ αὐτὸς ὁ χριστιανισμὸς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς συστάσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς σήμερον

ἡ ἱστορία αὐτοῦ εἶναι ἱστορία ἀγῶνος καὶ πάλης· ἀλλ' ἰδίως ἡ ἡμετέρα ἐποχὴ δύναται νὰ θεωρηθῆ δικαίως ὡς ἐποχὴ πολέμου φρικτοῦ κατὰ τῆς ἀγίας ἡμῶν θρησκείας, διὸ καὶ ἐντεῦθεν ὁ χαρακτηρ τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης εἶναι σήμερον κυρίως ἀπολογητικός. Κατὰ τοσοῦτο μάλιστα δηκτικώτερον παρίσταται τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐποχῇ τῇ φιλοῦσῃ τὰς ἀντιθέσεις, καθόσον οὐ μόνον κατέστη γενικὸν καὶ ἐ συστηματοποιηθῆ, ἀλλὰ καὶ καθόσον ἄνδρες ἐπὶ ἐπιστήμῃ καὶ γνώσει ἄλλως διακρινόμενοι τίθενται ἐν πολεμικῇ ἢ ἀπλῶς ψυχρᾷ καὶ ἀδιαφόρῳ θέσει πρὸς τὸν χριστιανισμόν. Οἱ τοιοῦτοι συνήθως θεωροῦσιν αὐτὸν ὡς ἀντικείμενον τῆς παρατηρήσεως τοῦ κοινοῦ ὄχλου, ὅστις ἀδυνατεῖ νὰ ἐξυψωθῆ εἰς τὸ φῶς τῆς τέχνης καὶ ἐπιστήμης, ἢ ὡς θρησκείαν ὑπηρετήσασαν μὲν ἄλλοτε τὴν ἀνθρωπότητα, τανῦν ὅμως λίαν ἀσθενῆ ὑπάρχουσαν διὰ τὸ ὀριμάσαι τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος καὶ λίαν πτωχὴν ὅπως ἱκανοποίησιν τὰς ὑψηλότερας αὐτοῦ ἀνάγκας καὶ κατευνάσῃ τὴν πρὸς τὴν ἀλήθειαν τάσιν αὐτοῦ. Τινὲς μάλιστα ἐπὶ τοσοῦτο προχωροῦσιν εἰς τὰς κρίσεις αὐτῶν, ὥστε καταβιάζουσι τὸν χριστιανισμόν ἐκ τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ περιωπῆς καὶ τάττουσιν ἐν τῇ τάξει τῶν συνήθων περιπετειῶν καὶ συμβεβηκότων τοῦ κόσμου· λέγουσι περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶναι μόνον θρησκεία ἱστορικὴ, γενηθεῖσα ὑπὸ ὀρισμέναις τοπικαῖς καὶ χρονικαῖς συνθήκαις, ὅτι ἐν ταῖς παρούσαις περιστάσει τοῦ νῦν ἀνεπτυγμένου κόσμου δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ἐπὶ μακρὸν καὶ ὅτι τέλος, καθὼς πᾶσα θρησκεία διὰ τὸν ἀνεπτυγμένον ἄνθρωπον εἶναι μωρία, οὕτω καὶ ὁ χριστιανισμὸς εἶναι μία ἀσθένεια τοῦ ἀνθρώπου γένους, ἀνυψωθείς ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων εἰς θρησκείαν ὑπερφυσικὴν καὶ ἀποκεκαλυμμένην. Πρὸς τῇ τάσει ταύτῃ τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχει καὶ ἕτερα ἀναγνωρίζουσα μὲν τὴν ἀνάγκην τῆς εὐσεβείας, ὡς τὴν μόνην ὅμως ἀληθῆ καὶ τελείαν θρησκείαν θεωροῦσα τὴν λεγομένην θρησκείαν τῆς καρδίας. Οἱ τοιοῦτοι διατείνονται ὅτι ἡ μόνη ἀληθῆς καὶ τὸν ἄνθρωπον σώζουσα θρησκεία δὲν εὐρίσκειται ἐδῶ ἢ ἐκεῖ ἐν τινι ὀρισμένῃ καὶ ἀντικειμενικῇ θρησκείᾳ, ἀλλὰ ζῆ ἐγκεχυμένη ἐν τοῖς ἔσω ἡμῶν, τρέφεται δὲ καὶ καλλιεργεῖται διὰ τῶν εὐσεβῶν ἐντυπώσεων καὶ αἰσθημάτων τῆς καρδίας· ἐν τούτῳ μόνον ὑπάρχει κατ' αὐτούς τι θεῖον, πᾶν δὲ τὸ λοιπὸν εἶναι ἐφεύρημα ἀνθρώπινον· ἐντεῦθεν οἱ τοιοῦτοι εἶδους ἄνθρωποι παραδέχονται τινὰς ἰδέας κοινὰς πάσαις ταῖς θρησκείαις, ἐπομένως καὶ πολλὰς χριστιανικὰς ἐφῶσον αὗται συμβιβάζονται πρὸς τὰς λοιπὰς αὐτῶν γνώσεις· ἄλλως, ἀπορρίπτουσι αὐτὰς ὡς συντελούσας μᾶλλον εἰς τὴν κατατροπὴν ἢ τὴν σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος.

Τοιαῦτα καὶ πολλὰ ἕτερα προβάλλουσι πολλοὶ κατὰ τῆς θεοότητος τοῦ χριστιανισμοῦ, παντὶ τρόπῳ προσπαθοῦντες νὰ ἀμαυρώσωσι τὴν οὐρανίαν αὐτοῦ λάμπην καὶ παραστήσωσιν ὡς γεγονός ἀνθρώπινον, ἐπομένως στερούμενον ὑψηλοτέρου κύρους. Ἄπαντα τὰ διάφορα συτήματα, τὰ ὁποῖα διαφθώρας ἐμορφώθησαν, ἄπασαι αὐταὶ αἱ προσβολαὶ, τῶν ὁποίων ἀντικείμενον εἶναι ὁ χριστιανισμὸς, ὅσον διάφοροι καὶ ἂν ὦσι κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ μέτρον αὐτῶν, εἰς ἐνὸς ὁρμῶνται σημείου καὶ εἰς ἐν τέρμα καταλήγουσι, τὴν ἀνατροπὴν τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅπως ὀρθῶς πορατρεῖ ὁ Guizot 1. Διὰ τοῦτο ἀνωτέρω ἐλέγομεν ὅτι ἡ ἐποχὴ ἡμῶν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην εἶναι περιπεπλεγμένη ἐν τῷ θρησκευτικῷ ζητήματι, ὅτι εἶναι ἐποχὴ ἀγῶνος καὶ πάλης καὶ μάλιστα περὶ τῶν ὄλων. Ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ βλέπομεν πολεμουμένους αὐτὰς τὰς θεοτεύκτους τοῦ χριστιανισμοῦ βάσεις, τὸ δόγμα καὶ τὸ ἦθος· δὲν ἠρκέσθησαν οἱ ἐναντίοι νὰ πολεμήσωσι τὴν ἱστορικότητα καὶ θεότητα τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτοῦ τὴν ἱστορικότητα καὶ πραγματικότητα τοῦ λοιποῦ αὐτῆς βίου, ἀλλ' ἠθέλησαν νὰ προσβάλλωσι καὶ αὐτὴν τὴν ἠθικὴν τοῦ Εὐαγγελίου, τὴν ὁποῖαν αἰῶνες ἐσεβάσθησαν καὶ ὡς ὑπεράνθρωπον ἀνεγνώρισαν. Ἐν τοιαύτῃ ἐποχῇ, οἶαν ἀνωτέρω ἐχαρακτηρίσαμεν, ἐν τοιαύτῃ θρησκευτικῇ κινήσει, καίτοι αὕτη οὐχὶ τοσοῦτον ζωηρῶς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ παρίσταται, οὐκ ἄπο σκοποῦ θεωροῦμεν ὡς ἀντικείμενον τῆς παρούσης μελέτης νὰ λάβωμεν τὴν ἀνακαινιστικὴν τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς δύναμιν ἐπὶ τοῦ κόσμου ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἠθικὴν τῶν ἀρχαίων, ὅθεν πιστεύομεν σαφῶς καταδειχθήσεται τότε ἄτοπον καὶ σφαλερδὸν τῶν κατὰ τῆς ἠθικῆς τοῦ Εὐαγγελίου λεγομένων, καθὼς καὶ τὸ ἐξαίσιον καὶ ὑπερέχον αὐτῆς.

Συνήθως, οἱ κατὰ τῆς ἠθικῆς τοῦ Εὐαγγελίου ἐνστάμενοι προβάλλουσι τοιαύτας ἐνστάσεις, οἷας συχναὶς δύναται τις νὰ ἀκούσῃ ἐν τῷ καθημερινῷ βίῳ. Ἐὰν, λέγουσιν, ὁ ἠθικὸς χαρακτήρ τῶν χριστιανῶν ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς μέτρον καὶ κανὼν τῆς ἀληθείας καὶ θεοότητος τοῦ χριστιανισμοῦ, τότε περὶ τοῦ τελευταίου πολὺ ἔπρεπε νὰ ἀμφιβάλλωμεν· μὴ γὰρ αἱ σελίδες τῆς χριστιανικῆς ἱστορίας δὲν ἐκκληιδώθησαν ὑπὸ αἵματος καὶ δὲν ἐχαρακτηρίσθησαν ὑπὸ διαφόρων βδελυγμάτων ἡδυπαθείας καὶ ὁμότητος καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἀφυσικῶν ἐγκλημάτων! Πολλάκις οἱ τοιοῦτοι τὰς ἐθνικὰς κακίας παραβάλλουσι πρὸς τὰς ἡδυπαθείας καὶ ἀσωτίας τῶν χριστιανῶν, τὴν ἐθνικὴν Ρώμην ἀντιπαραβάλλουσι πρὸς τὴν χριστιανικὴν, ἢ τὸ διεφθαρμένον Βυζάντιον

¹) *L'Église et la Société chrétienne*, σελ. 13.

τιον καὶ τὴν αὐτὴν Λουδοβίκου ΙΔ', ἀπέναντι τῆς πολεμικῆς σκληρότητος καὶ ὁμότητος τῆς ἀρχαιοτήτος παριστώσι τὰ βδελύγματα τῶν Ἰσπανῶν ἐν Περσῷ καὶ Μεξικῷ, τὰ αἵτηα τοῦ Τριακονταετοῦς πολέμου, τὰ ἀνόσια κατορθώματα τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἐν γένει ἐν τῇ χριστιανικῇ κοινωνίᾳ ἐν ἐκτάσει εὐρίσκουσι τὰς κακίας τῶν ἐθνικῶν. Παρατηροῦσι μάλιστα στατιστικῶς ὅτι ἐν τῇ χριστιανικῇ Ἀγγλίᾳ διαπράττονται κατ' ἔτος πλείονα ἐγκλήματα ἢ ἐν ταῖς ἐθνικαῖς Ἰνδίας καὶ ὅτι οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς κατ' οὐδὲν διαφέρουσι τῶν μὴ χριστιανῶν. Τέλος δὲ πρὸς τὰς λαμπρὰς καὶ φωτεινὰς σελίδας τῆς χριστιανικῆς ἱστορίας ἀντιπαραθέτουσι τοὺς χρυσοὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ Ρώμης χρόνους, διαπνεομένους ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἠθικότητος καὶ χαρακτηριζομένης ὑπὸ τῆς εὐγενείας τῆς ἐσωτερικῆς φύσεως. Δι' ὄλων τούτων νομίζουσι οἱ τοιοῦτοι ὅτι δικαιούνται νὰ ἀμφιβάλλωσιν ἐὰν ἡ ἀνθρωπότης ἐν γένει διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ κατέστη ἐναρτεωτέρα, καίτοι τινὲς δικαιότερον πως καὶ εὐσυνειδητότερον ὁμολογοῦσιν ὅτι τὸ παρά τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ ἀναφωρῆν ζιζάνιον δὲν προῆλθε κυρίως ἐκ τοῦ χριστιανικοῦ σπόρου, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης ἀμαρτίας, διὸ καὶ αὐτὸ τοῦτο ζητοῦσι νὰ ἐφαρμόσωσι καὶ ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς θρησκείας.

Βεβαίως μελετῶν τις ἀμερολήπτως τὴν χριστιανικὴν ἱστορίαν δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῆ ὅτι ἐξωραίσθη τὰ διάφορα ἐγκλήματα, τὰ ὁποῖα διεπράχθησαν ἢ καὶ διαπράττονται ἐν τῇ χριστιανικῇ κοινωνίᾳ· οὐδὲ ἔχει τὸ Εὐαγγέλιον ἀναγκαστικὴν τινα καὶ μαγικὴν δύναμιν ἐπὶ τῶν καρδιῶν, ἀλλὰ διευθύνεται πρὸς τὴν ἐλευθερίαν θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου· καὶ ὅπως ἕκαστον ὄντων τοῦ Θεοῦ οὕτω καὶ τοῦτο ὑπόκειται εἰς τὴν διὰ τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν κατάχρησιν, ἣτις μεταστρέφει καὶ αὐτὰς τὰς ἀγιωτάτας αὐτῆς ἐντολάς, μεταβάλλει τὰς σωτηριώδεις αὐτῆς παρηγορίας εἰς ἰδὸν θανατηφόρον, καθιστᾷ τὴν θρησκείαν τῆς ἀγάπης ὄργανον τῆς τυραννίας, ἐχθρὰν τῆς πολιτικῆς τάξεως, φονεὰ τῶν μαρτύρων τῆς ἀληθείας καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ οὐρανοῦ μεταμορφώνει εἰς αἰμοδιψῆ Μέγαλραν. Ἀλλ' ὅμως εὐσυνειδήτως τις φερόμενος ὀφείλει νὰ διακρίνῃ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸς ἀναμίξεις τῆς ἀνθρωπίνης ἀμαρτίας, τὸ πνεῦμα καὶ τὰ γεγονότα, τὰς τυχαίας καὶ οὐσιώδεις πράγματός τινος ἐνεργείας· ὁ τοιοῦτος περαιτέρω δὲν πρέπει νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν μόνον τὰς μερικὰς πράξεις, ἀλλ' ἰδίως τὸ ἠθικὸν φρόνημα ὅπως τοῦτο ἐμορφώθη καὶ ἐξεφράσθη διὰ τινος θρησκείας. Καὶ ἐνταῦθα πραγματικῶς βλέπομεν ἐν πρώτοις μίαν μεγάλην καὶ οὐκ ἐπιφανῆ διαφορὰν μεταξὺ τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου.

Θαυμάζομεν συνήθως τὰς μεγαλοουργοὺς τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων πράξεις· τιμῶμεν τοὺς μεγάλους τῆς ἀρχαιοτήτος ἄνδρας διακρινόμενους διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην αὐτῶν, τὴν πίστιν καὶ εὐσυνειδησίαν· εὐρίσκουμεν μάλιστα παρὰ τοὺς ἀρχαίους μεγαλοπρεπῆ παραδείγματα τῶν οἰκογενειακῶν καὶ πολιτικῶν ἀρετῶν. Ἀλλ' ἦτο ἄρα γε τὸ ἀγαθὸν παρ' αὐτοῖς ἐνεργεῖα τῆς θρησκείας αὐτῶν; Οὐχί, ἢ λίαν περιορισμένως. Ἡ ἠθικὴ τῶν ἀρχαίων δὲν ἠδραζετο ὅπως ἡ χριστιανικὴ ἐπὶ θρησκείας ἢ ἠθικῆς τῶν ἀρχαίων ἦν ἀθητικός, ἢ μυθολογία καὶ ἡ θεία αὐτῶν λατρεία οὐδὲν εἶχε κοινὸν μετὰ τοῦ ἠθικοῦ φρονήματος. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχαίου εἰς τὴν πρᾶξιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἀποφυγῆν τοῦ κακοῦ δὲν ἦτον ἡ θρησκεία, ἀλλ' ἡ κρεῖσσων τοῦ ἀνθρώπου πλευρὰ, ἡ εὐφυΐα ἠθικῆς συνείδησις καὶ ἡ ἐν ἐκάστῳ ἀνθρώπινῳ στήθει ἐμπεφυτευμένη φυσικὴ πίστις εἰς τὸ θεῖον. Ἡ ἢ πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ φίλους, τὴν πατρίδα καὶ δόξαν ἀγάπη. Ἐν τοῖς θεοῖς τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων δὲν ἐπροσωποποιεῖτο ὁ ἠθικὸς νόμος, ἀλλ' ἡ νόσις· ἡ ἰκανότης, ἡ φυσικὴ δύναμις καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀληθῶς ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι εἰς τὸ φθονερὸν θεῖον, τὸ ἀνταμιθεῖν μὲν τὴν ἀρετὴν, τιμωροῦν δὲ τὴν κακίαν· οἱ θεοὶ αὐτῶν μάλιστα ἐμφανίζονται ὡς τιμωροὶ τῆς ἐπιπορίας, ὡς ἀσθητοὶ ἐπιτηρηταὶ τῆς ξενίας, ὡς ὑπερασπιστὰς τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ἡσυχίας, ἰδίως δὲ ὁ Ζεὺς παρίσταται ὡς ἐκτελεστής τῆς δικαιοσύνης· ἀλλ' ἡ πρὸς τὴν θεότητα σχέσις τῶν ἀρχαίων ἦν μᾶλλον δικαιολογικὴ καὶ ἐσωτερικὴ ἢ ἠθικὴ· μόνον διὰ τὰς πολιτικὰς ἀρετὰς ὑπῆρχον ἔτι θρησκευτικὰ ἐλατήρια, οὐχὶ ὅμως καὶ διὰ τὸν ἐσωτερικὸν ἀγιασμόν. Ἐπὶ τούτου οὐδαμῶς ἠδύνατο νὰ ἐπιδράσῃ ἡ μυθολογία. Ἐξαιρέσειν τινα ποιεῖται ἐνταῦθα ὁ δαιμόνιος Πλάτων, ὅστις μετεωρίσθη εἰς τὴν παράστασιν, ὅτι ἡ τῷ Θεῷ ὁμοίωσις εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέρμα τῆς ἠθικῆς τάσεως· ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνεπίκτον τῆς ὁμοιώσεως ταύτης πρὸς θεὸν ἰδανικὸν καὶ ἀόριστον καθωρᾶθη μετ' ὀλίγον ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀριστοτέλους, τοῦ διαρρήξαντος πάντα σύνδεσμον ἠθικῆς καὶ θρησκείας.

Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ ἠθικὴ τῶν ἀρχαίων δὲν ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς θρησκείας, ἡ τελευταία ἀπεναντίας ἐξήσκει καὶ βλαβερὰν ἐπιβροχὴν ἐπὶ τῆς ἠθικότητος. Δύσκολον εἶναι νὰ εὕρῃ τις κακίαν τινὰ μὴ δικαιολογουμένην ὑπὸ τοῦ παραδείγματος ἐνὸς θεοῦ· ἐντεῦθεν καὶ ὁ Πλάτων δικαίως ἤλεγχε τὴν μυθολογίαν ὡς περιπλανώσαν τὴν νεολαίαν εἰς παντεῖου εἶδους κακίας. Ἐντεῦθεν ὁ φίλος τοῦ Σωκράτους Ἀντισθένης· πλῆρης ὀργῆς ἀνερωρεῖ: τὴν Ἀφροδίτην κεν τοξοῦσαί μιν· εἰ λάβοιμι· ὅτι πολλὰς ἡμῶν καλὰς καὶ ἀγαθὰς γυναῖκας διεφθέρει

(πρὸς Κλήμ. Ἀλεξ. Στρωμ. II σελ. 406)· παρὰ δὲ τῷ Τερεντίῳ ἀναφέρεται πρότωπόν τι δικαιολογούμενον διὰ τὴν κακίαν αὐτοῦ ὡς ἐξῆς: ἐὰν πράττη τοῦτο ὁ Ζεὺς, διὰ τί νὰ μὴ πράξῃ τὸ αὐτὸ καὶ ἐγὼ ὡς ἄνθρωπος; Ἐκ τοιούτων θεῶν ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ προσέλθῃ ἠθικὴ τις δύναμις, οὐδὲν δὲ θαυμαστόν ἐὰν ἡ θρησκεία ἐκείνη δὲν ἐπενήργησεν ἐπιβλαβέστερον, διότι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἦν πολλάκις πολὺ ἰσχυρότερα τῶν θεῶν· ἐν τούτοις καὶ οἱ ἐθνικοὶ ἐμφανίζονται πολλάκις ἐναρτεώτεροι ἢ τὸ ἀντικείμενον τῆς λατρείας αὐτῶν.

Ἀπέναντι τούτων ὁ χριστιανισμὸς παρουσιάζει τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ στηριζομένην ἐπὶ τῆς θρησκείας. Ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ δὲν εἶναι ἠθικὴ αὐτόνομος καὶ ἀνεξάρτητος, ἀλλὰ φέρει τὸν χαρακτήρα τῆς θρησκευτικότητος. Πᾶς χωρισμὸς τῆς ἠθικῆς ἀπὸ τῆς θρησκείας εἶναι μὲν ἀντίφασις πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, μόνον δὲ ἐν τῇ ἐνότῃ ἀμφοτέρων εὐρίσκει ἑκατέρω τὴν πλήρη αὐτῆς ἀλήθειαν. Διὰ τοῦτο ὀρθῶς τις τῶν νεωτέρων ἀπολογητῶν διςχυρίζεται ὅτι ἐκείνη μόνη εἶναι ἡ ἀληθὴς θρησκεία, καὶ γεννᾷ ἐξ ἑαυτῆς ζωτικὴν ἠθικὴν καὶ ὅτι ἐκείνη ἡ ἠθικὴ εἶναι ἡ ζωτικὴ, καὶ πηγάζει ἐξ ἀληθοῦς θρησκείας. Τὸ φαινόμενον τοῦτο μὲν ἄλλως ἐπέδρασεν ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ ἐν γένει φρονήματος. Καὶ ἐὰν ἔτι παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ ἠθικὸν πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ δὲν ἐξήσκησε πράγματι τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἐπιβροχὴν, ἢν ὄφειλε καὶ ἠδύνατο, ὅτι πολλῶ μᾶλλον ἢ δύναμις αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ συνετρίβη ἢ καὶ συντρίβεται ὑπὸ τῆς καθολικῆς τῶν ἀνθρώπων ἀμαρτίας, τοῦτο τοῦλάχιστον εἶναι ἀναμφίλεκτον. ὅτι τὸ ἠθικὸν φρόνημα, ἡ ἠθικὴ κρίσις ἐν τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ κατέστη πολλῶ καθρωτέρα, ἐριστικώτερη καὶ ἀσθηροτέρα, ὅτι τὸ κακὸν πολλῶ βεθύτερον καὶ ὀρθότερον κατενόηθη καὶ ὅτι ἡ ἀρετὴ ἔλαβε χαρακτήρα καθρωτέρον καὶ ὑψηλότερον.

Καὶ αὐτοὶ οἱ ὀξύτατοι τῶν Ἑλλήνων νόες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ δειπνῶσιν μέχρι τῆς τελευταίας αἰτίας τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀμαρτίας, τῆς ἐλευθερίας ἀποτροπῆς τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως ἀπὸ τῆς θείας, τῆς ἐσωτερικῆς διαστάσεως τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως πρὸς τὴν θεῖαν. Τὸ κακὸν ἦν αὐτοῖς ὡς ἀτέλειά τις προσκεκολλημένη ἀναγκάως εἰς τὴν πεπερασμένην φύσιν, συνέστατο δὲ κατ' αὐτοὺς ἀπλῶς εἰς τὴν διὰ τῆς αἰσθητικότητος ἐξαπάτην τοῦ πνεύματος· ἐντεῦθεν τὰ αἰῶνα παράπονα κατὰ τῆς κυριαρχίας αὐτοῦ, ἐνῶ ὁ ἐσωτερικὸς ἐχθρὸς ἔμενε κεκρυμμένος εἰς τὴν συνειδήσιν αὐτῶν, ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ τέρμα τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῆς ὕλης ἀπαλλαγῆ.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἔλειπεν ἡ ἀσθηρὰ ἐννοια τῆς ἀγιότητος, ἡ ἐννοια βίου βιωμένου ἐν Θεῷ, ἢ

έννοια τελείας ήθικότητας. Ως αδύνατον εθεώρει βίον τελείως άναμάρτητον, και τοϋτο οϋτως έπρεπε να έχη τή αληθεία πριν ή ο Χριστός πραγματοποιήση τοϋτο έμπράκτως. Τό κυρίως ελαττήριον τής πράξεως ή τής άποφυγής τινος δέν ήτο ή άναφορά πρὸς τόν νόμον τής ήθικῆς τοϋ κόσμου διατάξεως και ή πρὸς τόν Θεόν άγάπη, οπως τοϋτο συμβαίνει παρά τοις χριστιανοίς. Τό ελαττήριον και ή κινούσα αίτία πάσης σχεδόν ενεργείας έν τή άρχαιοτήτι ήν ή επίγειος πατήρ και ή πρὸς αϋτήν άγάπη, ένϋ έν τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ ύπάρχει ή τάσις πρὸς τι ύψηλότερον και ύπεράνθρωπον βεσίλειον. Έν τῷ έθνητιμῷ κυρίως εκτιμάται ή εξωτερική πράξις, ένϋ έν τῷ χριστιανισμῷ τό φρόνημα.

Κατά τήν διδασκαλίαν τῶν φιλοσόφων ή διανοητική και φιλοσοφική ανάπτυξις ίσταται πολλῷ άνωτέρω τής ήθικῆς· κατά τήν κρίσιν τοϋ χριστιανικοϋ κόσμου συμβαίνει τό εναντίον.

Έλλειψίν τινα περαιτέρω και άμβλύτητα τής ήθικῆς κρίσεως τῶν άρχαίων δεκνύουσι παραδείγματα τινά αϋτῶν έν σχέσει πρὸς τήν ήθικήν αϋστηρότητα τοϋ χριστιανισμοϋ. Συνήθως οί άρχαίοι έποίουσι στατιστικὰς ήθικῆς άδιαφόρων πράξεων, μεταξϋ τῶν οποιῶν πολλάκις ήριθμοϋντο τοιαϋται κακίαι και παρεκτροπαί, τὰς οποιῶς οί πρώτοι χριστιανοί κατά συμβουλήν ήδη τοϋ αποστόλου Παύλου έπρεπε να διακρίνωσι και ως άμαρτωλοϋς να καταδικάζωσιν. Οϋτω παραδείγματος χάριν οί μάλλον διακεκριμένοι άνδρες τής άρχαιοτήτος, ο Θεμιστοκλής, ο Άριστέιδης, ο Περικλής και άλλοι ως οδδέν εθεώρουν τήν άκολασίαν, και αϋτὸς δὲ ο αϋστηρὸς Κάτων περιορῆ αϋτήν. Η αϋτοχειρία εναντίον τής οποιῶς τοϋτοτο εκπερασμένως εκφράζεται τό χριστιανικὸν πνεϋμα. οϋ μόνον εξητκείτο ύπὸ τῶν μεγαλειτέρων άνδρῶν τής άρχαιοτήτος, άλλ' ύπὸ τῶν στωϊκῶν ήθικολόγων συνιστῶτο ως ένδοξὸς τις πράξις και ένεκομιζέτο ως τοιαύτη, πρὸς διευκόλυνσιν τής οποιῶς έπρεπέ τις να εϋχαριστῆ τοις θεοίς. Περαιτέρω οί νόμοι τής αϋστηρῆς φιλαληθείας οϋδ' ύπ' αϋτῶν τῶν ήθικωτάτων νομοθετῶν άνεγνωρίζοντο ο Πλάτων επιτρέπει, φέρειπειν, τό ψεϋδος ως φάρμακον επιτηδείου τινὸς ιατροϋ, τοϋ οποιου οφείλουσι να ποιῶνται χρῆσιν οί κυβερνήται πρὸς παιδαγωγίαν τοϋ πλῆθους. Παρὰ τοις στωϊκοίς ύπῆρχεν ως άξίωμα οτι ο σοφὸς πρέπει να μεταχειρίζεται τό ψεϋδος έν σχέσει πρὸς τόν πονηρόν. Έν τῷ χριστιανισμῷ τό πρῶγμα έχει διαφόρους, και μεθ' άλλην δὲ τήν διαφορὰν τήν οποιῶν ή σοφιστεία τής βιωμικῆς εδρας και ή καθ' οϋστικῆ τῶν Ιησοϋτιῶν ήδυνήθη να επερίγχη εις τὰς έννοίας τής χριστιανικῆς ήθικῆς. ή χριστιανική συνείδησις κατέκρινε πάντοτε τὰς περπατάδας ταύτας

και άποκατέστησεν αϋθις τήν αϋστηρότητα τής ήθικῆς κρίσεως.

Οταύτως, επειδή παρά τοις άρχαίοις ο πολιτικός βίος εθεωρείτο ως ή ύψιστη μορφή τής ανθρωπίνης ανάπτυξεως, ή δικαιοσύνη περιελάμβανεν έν έαυτῇ πάσας τὰς λοιπὰς άρετάς. Κατά τὰ διάφορα ήθικὰ συστήματα τῶν άρχαίων ή άρετή ήν ή συνείδησις και φρόνησις εγωϊστὸς άποβλέπων εις τήν ήδονήν, ή απλῶς μέσον τι μέτρον μεταξϋ τοϋ πολλοϋ και τοϋ ολίγου, ή, οπως παρά τοις στωϊκοίς, τόλημη τις ύπεράνθρωπος και αϋτήν τήν θεότητα ύπερβάλλουσα. Τό ευγενέστατον τής ήθικῆς ανάπτυξεως έμφανίζεται έν τή μετριότητι και σωφροσύνη, τήν οποιῶν λίαν χαρακτηρίζει ή επί τοϋ έν Δελφοίς ναοϋ επιγραφή Μηδὲν άγα ν. 'Αλλ' ο χριστιανισμὸς οϋ μόνον τήν δύναμιν ταύτην τής σωφροσύνης ανέπτυξεν, άλλὰ και ύψηλοτέραν τινὰ θεϊαν δύναμιν. ελευθεροϋσαν και πνευματικῶς ανακαινίζουσαν υπέδειξεν. Η ήθική τῶν άρχαίων συνίστατο μάλλον εις φυσικόν τι μέτρον, εις ισορροπίαν τινὰ τῶν δυνάμεων, και δια τοϋτο οϋδεμίαν είχαν ισχυρὰν βάσιν, άμα ως ή ισορροπία εκείνη κατεστρέφετο ή χριστιανική ομως εδράζεται επί αιωνίου τινὸς άρχῆς, τής άγάπης και τής πρὸς τόν Θεόν ύπακοῆς. Εις τόν έθνησμόν ελειπεν ή χριστιανική ταπεινοφροσύνη, ή εκ τοϋ αισθήματος τής ήθικῆς ασθενείας τοϋ ανθρωπου άποβέουσα. Δέν άρνούμεθα οτι και έν τή άρχαιοτήτι άπαντῶσι παραδείγματα τοιαϋτα, άλλὰ ταϋτα στηρίζονται ιδίως εις τήν ύποταγήν τής ειμυρμένης, τής ζητούσης τήν έν τῷ κόσμῳ ισορροπίαν. οϋχι δὲ εις τήν συνείδησιν τής ήθικῆς άτελείας· αληθῶς και παρά τοις άρχαίοις, ιδίως τοις Στωϊκοίς, άπαντῶσι μεγαλοπρεπῆ ήθικὰ αξιώματα, δυνάμενα να παραβληθῶσι πρὸς τὰ χριστιανικὰ· και ομως δέν ήδυνήθησαν να μεταβάλωσι τόν κόσμον, διότι εστεροϋντο εσωτερικῆς ζωῆς και ήθικῆς δυνάμεως· αί μερικαί ακτινες τής αγιότητος, αίτινες και έν τῷ έθνησμῷ εμαρτύρουν περί τής τῷ Θεῷ συγγενους φύσεως τοϋ ανθρωπου, δέν ήδύναντο να επιδράσωσιν επί τοϋ δημοσίου βίου, διότι ήμαυροϋντο ύπὸ τής επικρατούσης θεοποιήσεως τής φύσεως.

Διὰ τῶν μέχρι τοϋδε άρκούτως κατεδείχθη οτι δια τοϋ χριστιανισμοϋ επήλθεν εξάγισις τις και λέπτυνσις τής ήθικῆς συνείδησεως και κρίσεως· δέν πρέπει ομως να μείνωμεν μέχρις ενταϋθα, διότι μία άμερόληπτος τής ιστορίας παρατήρησις δείξει ήμιν περαιτέρω πῶς τό πνεϋμα τοϋ χριστιανισμοϋ τήν αγιάζουσαν και ανακαινίζουσαν αϋτοϋ δύναμιν άπεκάλυψεν εις αληθῆ γεγονότα και πράγματα φαινόμενα, ενεγράφε δὲ τὰ ανεξέλεπτα αϋτοϋ ίχνη έν τῷ κόσμῳ παντί. (Επεται τό τέλος).

ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΜΑΡΓΟΥΝΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΘ'.

Τῷ παροισιωτάτῳ Άρσενίῳ έν καθηγουμένους, Μάξιμος ο Μαργουίνιος.

Σϋ δ' άλλ', ὡ Άρσένιε δσιώτατε, έναιουλον ὄλον έχων και ένηχοϋν σοι διηνεκῶς τήν ψυχῆν τό τῶν καλῶν μεταξϋ νῶν άνημμένο· ερωτῶν θελήτηρον, ὅσον εξ ὧν γράφεις τεκμηράσθαι, και γράφεις ετι φιλικῶς ταϋτα, και συνδιεγειρείς ήμῶς εις τόν καλόν άγῶνα, και άπερ ήμεῖς έν χάριτος μοίρα τής ήδίστης αν θείμεν γραμμασιν εσθ' ὅτε παρά τῶν φίλων επισκέπτεσθαι, φθάνεις ήμιν εκ τοϋ άπροσδοκήτου ετοιμάζων φιλοφρονεστάτα ανθ' ὧν εϋ σοι γένοιτο πρὸς Θεοϋ και τής κατ' εκείνον φιλοσοφίας άπόναο. Επινωίσκομεν τοϋ πρὸς ήμῶς ερωτος τό διακαές και έχομέν σοι χάριτας, ερ' οίς τε ήμῶς ὄντως φίλων ίδιατελεῖς και ερ' οίς τὰ κατὰ σὲ διαπορθευεῖς ήμιν. Διὸ συνηδόμεθά σοι μὲν επί τήν προστασίαν τῶν αδελφῶν και γένοιτο κατ' εϋχῆν τε σήν τε και ήμετέραν ή επί τοις βελτίοσιν επίδοσις. Εί γάρ τι τής καθ' ήμῶς εϋχῆς πρὸς κατορθοσιν δεῖται, τοϋτο και πάντων μάλιστα, ὅτι τε τήν εργασίαν εἴληπε θειοτέραν (τί γάρ ἄντις ψυχικῆς σωτηρίας και ανταλλάξαιτο;) και φιλοπόνοϋ πανν και κηδεμονικῆς τό ὄλον δεῖται ψυχῆς. Τούτοις μὲν οϋν σοι, ὅπερ εἴρηκα, συνηδόμεθα χρηστοτέροις εποχοϋμενοι ταῖς ελπίσι, ή ρῶν σοι και πρὸς τό τής ψυχῆς καταθῦμιον συναρομένοϋ Θεοϋ τὰ τής προστασίας γενήσασθαι. Συναλγοϋμεν δ' εικότως, οίς επιφέρει, α τε δὴ και άλγεινῶν ὄντων αϋτῶν, και ήμῶν τὰ κατὰ σὲ, εἴτε άλγεινὰ ταϋτα, εἴτε και άλλως, ήμετέρα τιθεμένων. Τί δὲ εἰ και ταϋτα, ὅπο α δ' αν εἴη, δοκιμωτέρους ήμῶς άπεργάζεται, ίνα μη επιτραλέστερον ή κατὰ τό δέον διακείμενοι λάθωμεν ήμῶς αϋτοϋς άμελεία και τῇ άλλῃ παραδεδοκότες γλισχροτήτι· ποϋ δ' αν και τό τής ψυχῆς άνδρετον επιδειξάμεθα και τό πρὸς τοις πόνους ιευτολμόν τε και ὅτι μάλιστα εμπάρσκειον χρῆμα τής καθ' ήμῶς γυμνικῆς τό εζαίρετον· Καί γάρ οϋδὲ Παϋλος αϋτὸς άποδυσπετεῖ πρὸς τὰς θλίψεις, εγκαυχᾶται δὲ μάλλον και οϋτω· ως άλλῳ τῳ πανευπρεπῆ κόσμῳ εγκαλλωπίζεται. Ποϋ δὲ και χριστιανικοϋ επαγγελματος, μη άσμένως εμφολωρεῖ, τοις συμπερίνωις ήμιν επερχομένοις παρά Θεοϋ εἴτε δίκην άπεκτινύουσιν αλαρτιῶν, εἴτε και άλλως· χρυσοϋ δίκην επί βατάνῳ τιθεμένοις, άλλ' αντιδένειν άποτόμως και πρὸς τό θετον άκνωθαι άσθεσθαι θλίψαι, άλλως τε τοϋθ' ήμιν προμη-

νοστάσης τής προνοίας θλίψεις εἴζειν έν τῷ κόσμῳ και άλλως δὲ φύσιν έχει μετα τὰ χείρω τὰ κρείτονα επιγίγνεσθαι· τοϋτο γάρ, ὅμαι, ο αϋτὸς Παϋλος διανοηθείς, οϋκ εἰσιν άντάξι ταῖ ποθήματα τοϋ αιῶνος, θαρρόντως άπερήνατο, πρὸς τήν μέλλουσαν πρὸς ήμῶς άποκαλυφθῆναι δόξαν. Παίου οϋν συμπερόντως πρὸς τοϋ θεοϋ και αντίπαιε εϋστόχως πρὸς τὰ επιπερόμενα άλγεινὰ έν πᾶσι τό τοϋ Θεοϋ βούλημα προτησάμενος και φέρε γενναίως· γεννατος γάρ εἴης τοις πόνους, ίνα κατεντυφῆσθαι τῶν επί τούτοις στεφάνων. Έγῶ μὲν οϋν παρεξέτεινα αν τήν γραρίδα επί πλέον τήν τούτων παράστασιν εκ μυρίων ὄσων μαρτυριῶν συνιστῶν, νῦν δὲ δέδοικα μη νόμους χρείας επιστολῶν παραβῶ, και δὴ πεπαύσομαι και καρτερικόν εἶναι άμα και μνημονικόν τῶν καθ' ήμῶς τόν φιλικώτατον και έν ταῖς μάλιστα περιλημένον ήμιν προσλιπαρήσω Άρσένιον τόν δσιώτατον. Έβρωμένως μοι διαδιφῆς, αδελφῶν έν Χριστῷ αδελφῆ και λογιώτατε, συν άμα τῷ Προχόρῳ τῷ ιεροδικόνῳ ταϋτο και παρ' ήμῶν διακέλευε. Ένετίθηεν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Κ'.

Σαμουήλῳ τῷ Προμπέτῳ, ὄσιωτάτῳ και λογιωτάτῳ έν ιερομοράχοις, Μάξιμος ο Μαργουίνιος.

Σαμουήλ δ' ο δσιώτατος και λογιώτατος έν Χριστῷ αδελφός, δν και σιγῶντα ήμεῖς, καν οτιοϋν γένηται, καν φαινόμενον παράσχηται τό μεμψίμοιρον, επί ψυχῆς μέσης φέρομεν, πῶς αν παραδράμοι ήμῶς άμνημόνευτος και . . . ήμετέροις άπροταγρευτος γραμμασι· νόμος γάρ ήμῶς φιλικῆς ειλικρινούς προσδιάζεται, καν πάντα άτυχῶμεν, παρ' οίς φιλοϋμεν, καν τῶν καταθῦμιον και οίς μόνον αϋτοῖς γένοιτο βουλομένοι καταπλουτισθειμεν άποτυγχάνωμεν οϋδ' οϋτως άποδυσπετεῖν πρὸς τὰ φίλτρα, οϋδ' ακήρυκτον κατὰ τούτων αἴρειν τόν πόλεμον. Τί φῆς; εϋστόχως σοι πρὸς τήν σιγήν άπαντῶμεν και τό οϋς ατερχῶν τε και άριλον οπιώτατε έν Χριστῷ αδελφῆ, ή και σφοδρότερον δεῖ σοι τῶν εκ τοϋ λόγου ελέγχων, ίνα μη οϋτω τοϋ λοιποϋ διαμένης σφενδάμιος· 'Αλλὰ γάρ ήμεῖς οϋδέν ήττον και νύττοντες φιλοϋμεν και μετρωτέροις ίμεν κερηθῆσθαι ή . . . τήν άξίαν τοις πρὸς τοις καταφρονητάς τῶν φίλων ελέγχους. Καίγε οϋδὲ τοϋτο ως αρ' ελέγχοντες, άλλ' ως και αϋθις ως ήμῶς εκείνους επανάζοντες διατελναζόμεθα. Άγε οϋν μικρόν ύποκλέψας σεαυτὸν, πρὸς τῶν φίλων αϋτῶν, τῶν άπελκόντων σε, ὅποτα δ' αν ταϋτ' εἴη κωλύματα, τοις παρ' ήμῶν επικάμψητι παρακλήσει και τόν ὀρθον νόμον μηδὲν μελήσας τής πρὸς ήμῶς σου άγάπης επιδειξαι και φίλων και γράφων και τῆ

καταβύτια ήτιν εκλήρωσεν. Πάντως γε οδὸν ήτις

εν ταῖς περὶ αὐτὰ θεσπεσιαστικαῖς ἀνεξιχνίασταις

οὐκ οὐκ γε ὅσον εἰς ήτις ἐστὶν ήκει δυνάμει. "Ἰνα

ὁδὸν καὶ ἀβύτις πορὸν τὸν γὰρ ἐν ἀνάλογον παρὰ

λόγους τῶν ὁσῶν πορὸν τὴν ἐστὶν τεινοῦσι φιλανθρωπίαν,

τοῦτο δὴ τὸ ήτις πορὸν ἐντροπική τε καὶ αὐτανόμω

ήκει, ἀλλὰ τε τῶν ἀλλοτρίων ἐνδοξαστικῶν τε

καὶ τὰς ὑποθέσεις ἐν μικρῶν πνευματικῶν τε ὁδοῦν τε

μακροῦν οὐκ καὶ μικρῶν τιμῶν καὶ, ὅσον εἰς τὴν, ήτι-

στικῶν γὰρ ήτις ἐκείτων τῶν λόγων καταρχήν,

ἵνα ἐχέωσιν ἐκείνα τοῖς παρ' ήτων παρὰ τὴν ἐπι-

τιμὴν ἀποπειρομένης καταβίβειν καὶ τὴν τούτων ἐπι-

τα ἐπιτήρησιν παρὰ τῶν εὐαγγελιστῶν ἀντιγράφην. Χρ-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

τις δὴ ήτων τα ήτις ἀνταπαύσων καὶ παρ' ή-

Ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς πορῆς τῆς ἀγίας Αἰκατερίνης

τῶν Συναγωγῶν ἀπὸ ἰασηνακτικῆς πόλεως ὁ ἱερακεῖνος.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑ

Τῷ πατριεργάτῳ ἀρχιεπισκότῳ φιλαδέλ-

φειακῶν κληρῷ Ταδμήλῳ τῷ Σεβήτῳ, Ματί-

μοσ ὁ Μαργαρίτος ἐν πάλαισι.

"Ἐδοξέν ήτις, πατριεργάτα θεάτορα, ήτις τῶν

θέσεων πορῶν ἡμετέων ἀποδοῖς ήμετέων πατέρων,

ὁσῶν ἀλλοτε ήσαν ή αἰθουσα τῶν φερῶν, τὸ

ἀνεκτικῶν καὶ τῶν ἐκείνων ήτων τε καὶ πατέρων

ἐπισημαστικῶν, ὁ θεάτορας καὶ ὁ κληρῶν τῆς δοκι-

μας, εὐδοκίμαται σήματα εἰς ἐν ἀνεξιχνίασταιν ὁδο-

κλήρωσιν ἱστορία τῆς Παλαιῆς.

Πολύκις ἀνεπιστάσθησαν ἡ ἀναπαύσθησιν

ταῖς διαφόροις φάσεις τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

τῶν ὁσῶν ἐκ διαφόρων ἐν ἐκείνοις διακρίσειν τε,

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

καὶ εἰς τὸν μὲν ἀνεπιστάσθησιν ἐκείνων τε

ξείσι τῆς ἰδίας αὐτοῦ θελήσεως. Κάτωθεν ὑαλώματος ἐν τῇ τρίτῃ αἰθούσῃ ἐπὶ περγαμηνῆς πεπαλαιωμένης, ἐν τέλει συνθήκης γενομένης ὑπό τινος δουκὸς τῆς Λωραίνης, ἀναγινώσκεται ἡ λέξις καὶ ἡ ἡμερομηνία αὐτῆ· René. 1350. Εἶναι ἡ ἐμφάνισις τοῦ αὐτογράφου ἐν τῇ ἰστορίᾳ καὶ τῷ βίῳ. Ἡ κίνησις ἀπ᾽ ἀδοξίας, ἀναπτύσσεται ταχέως καὶ παράγεται εἰς πληθὺν χειρογράφων, αἵτινά εἰσι τσαῦτα πιρτέρια τεκμηρία τῶν καθ' οὓς ἀναφέρονται χρόνων. Ἡ γραφὴ τῶν Βαλοῦ εἶναι λεπτή, κομψή, ἀναπολοῦσα τὴν χάριν τῶν μορφῶν τῆς Παλινορθώσεως.

Μετὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' ἀναπτύσσεται ἡ στερῆ, μεγάλη καὶ κανονικὴ ἐκείνη γραφὴ, ἣτις φαίνεται ὡς ἡ φυσικὴ ἔκφρασις τῆς κλασικῆς φιλολογίας. Τέλος, ἰδοὺ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοῦ ΙΗ' καὶ μέχρι τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἄπαν τὸ κῦμα τῶν κτομικῶν ἐπιστολῶν, ὧν τὸ πολυάριθμον μαρτυρεῖ τὴν ἀπεριόριστον ἔκτασιν τῶν κοινωνικῶν σχέσεων, καὶ ἔχετε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν τὰ περιδοξότερα ὀνόματα, τὰς γενναίας ἢ σκληρὰς πράξεις, τὰ φεβερά, ἢ αἶσια γεγονότα, αἵτινα ἠκατέθελξαν, ἐτρόμαξαν, ἢ ἀπήθηνάτισαν τοὺς ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' χωρίζοντας ἡμᾶς ἐνιαυτούς.

Μεταξὺ τῶν περιεργότερων ἐγγράφων τῆς προκειμένης συλλογῆς εὐρίσκονται δύο ἐπιστολαὶ φέρουσαι ἡ μὲν τὴν ὑπογραφήν Bonaparte général en chef (Βοναπάρτης ἀρχιστράτηγος), ἡ δ' ἄλλη Napoléon, empereur (Ναπολέον, αὐτοκράτωρ). Ἡ πρώτη ἀναμφιβόλως εἶναι ἀκανόνιστος, συγκεχυμένη, βεβιασμένη καὶ ἐμφαίνει ἀκατάσχετόν τινα καὶ κτηνώδη ὀρμήν, ἀλλὰ τέλος πάντων ὁμοιάζει πρὸς γραφήν. Παρατηροῦντες ὅτι ὁ γράψας ἔχει ἀνάγκη ὅπως δυνήθῃ τις ν' ἀναγνώσῃ αὐτόν. Ἀπ᾽ αὐτῆς δὲ, γινόμενον αὐτοκράτορα, δέον νὰ μαντεύῃ τις αὐτόν. Οὐδεμία λέξις πλήρης, οὐδὲν γράμμα ἐσχηματισμένον, οὐδεὶς τέλος φυλάσσεται ὀρθογραφικῶς κανόν. Μεταχειρίζεται τοὺς χαρακτῆρας καὶ τὴν γραμματικὴν μεθ' ἧς καὶ τοὺς ἀνθρώπους περιφρονήσεως. Συντριβεῖ, στρεβλοῖ, γράφει καθὼς ἴππευει. Ὅσον δὲ δι' ἐκείνους πρὸς οὓς ἀπευθύνεται, τόσῳ τὸ χειρότερον δι' αὐτούς, ἐὰν ἦναι δυσανάγνωστος. Οἱ δεσπότες τῆς Ἀνατολῆς ὁμιλοῦσι διὰ χειρονομίων, καὶ ἐννοεῖ τις αὐτούς. Αὐτοὶς ὁμοῦ ὁμιλεῖ ἱερογλυφικῶς ἄς τὸν ἐννοήσωσιν. Ὁ ἀνὴρ οὗτος εἶρε μέσον νὰ συστήσῃ ἀπόλυτον μοναρχίαν διὰ τῆς γραφῆς.

Ἦς βλέπετε, ἀνεπιστήτως παρεξέκλινα ἀπὸ τῶν ἔργων εἰς τὸ κατ' ἐπαγωγὴν, ἡ θεὰ τῶν αὐτογραφικῶν τούτων τεκμηρίων ἐπανήγέ με πάλιν εἰς τὸ ὑπὸ τῆς ἐγγονῆς μου τεθὲν ζήτημα, καὶ βαθυρῶδον ἠγέρθη ἐν ἐμοὶ σειρὰ σκέψεων καὶ πα-

ρατηρήσεων περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ὅποσον παράδοξον πρᾶγμα, ἔλεγε κατ' ἐμαυτόν· πάντες χλευάζουσιν τοὺς θελόντας νὰ κρίνωσι περὶ τοῦ χαρακτῆρος ἐκ τῆς γραφῆς καὶ μιμουμέναι αὐτοῦς.

Εὐρίσκεισθε εἰς θαλαμῶν τινα· ἔρχεται ἐπιστολή τις ἐπιστήμου προσώπου. Τίς ἡ πρώτη ἐκ τῶν χειλέων ἡμῶν ἐξερχομένη λέξις; «Δεῖξατέ μοι τὴν γραφὴν αὐτοῦ». Μετὰ δὲ προσεκτικὴν ἐξέτασιν τί ἐπιλέγετε πάντοτε; «Ἐπέθετον ἢ δὲν ὑπέθετον ὅτι ἔχει τοιαύτην γραφήν». Διὰ τί; Πόθεν ὁ πρὸς τὰς συλλογὰς αὐτογράφων ἐπιστήμων προσώπων ἡμέτερος ἔρω; Τίνος ἕνεκεν μυριάκις μεγαλειότεραν ἀποδίδετε ἀξίαν εἰς ἀσημάντους τινὰς γραμμὰς, φερούσας τὴν ὑπογραφήν ἐπιστήμου ὀνόματος, ἢ εἰς εὐγλωττοτάτην σελίδα ἀγνώστου; Τίνος ἕνεκεν οἱ ἐκδόται τῶν περιφρήμων βιβλίων τοσοῦτον φροντίζουσιν ὅπως μετὰ τῆς εἰκόνας τοῦ συγγραφέως θέσωσι πανομοιότυπον τῆς γραφῆς αὐτοῦ; Τίνος ἕνεκα τοσοῦτον λυπούμεθα ὅτι οὐδεμίαν κἄν ἔχομεν γραμμὴν γραφεῖσαν διὰ τῆς χειρὸς τοῦ Μολλιέρου; Διὰ τί; Διατί; Διότι μεθ' ὅλα τὰ σκώμματα ὀρμημύτως αἰσθανόμεθα ὅτι πάντα συνδέονται καὶ κρατοῦνται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὅτι πᾶν τὸ ἐξ αὐτοῦ παραγόμενον μαρτυρεῖ τὰ περὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐπομένως ἡ γραφὴ ἔχει τὴν ἀξίαν οὐχὶ εἰκόνας, ἀλλὰ τεκμηρίου, πληροφώρας, ἀπαυγάσματος, ἠχοῦς, εὐωδίας, ἀρώματος. Δὲν κρίνετε τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τοῦ βαδίσματος, ἐκ τῆς φυσιογνωμίας, ἐκ τοῦ ἤχου τῆν φωνῆς, ἐκ τῶν χειρονομιῶν αὐτῶν;

Τί ἄλλο λοιπὸν εἶναι ἡ γραφὴ, ἡ χειρονομία ἐκφραστικωτάτη πασῶν; Διότι δὲν εἶναι μόνη ἡ εἰκὼν τῆς ἡμετέρας φύσεως, ἀλλὰ καὶ τὸ πρῶτόν τῆς ἡμετέρας ἀγωγῆς, ἀποκαλύπτουσα ταῦτοχρόνως ὅ,τι εἴμεθα καὶ ὅ,τι πράττομεν. Πῶς ἡ γραφὴ ἡμῶν δὲν θὰ ἔλεγέ τι περὶ τοῦ ἡμετέρου χαρακτῆρος, ἢτοι περὶ τῶν σταθερῶν ἡμῶν ἔξεων, ὅταν διαζωγραφῆ τοσοῦτον πιστῶς πάσας τὰς τυχαίας διαθέσεις τῆς καρδίας, τοῦ νοῦς καὶ τοῦ σώματος ἡμῶν;

Ἡ ἡμετέρα γραφὴ μεταβάλλεται, καὶ μεταβάλλεται βαθείως, ἀναλόγως τῆς ὑγεινῆς ἡμῶν καταστάσεως. τῆς δυσθυμίας, τοῦ προσώπου, πρὸς ὃ γράφομεν, τοῦ ἀντικειμένου, περὶ οὗ γράφομεν. Οὐδέποτε γράφει τις αἴτησιν διὰ τῆς αὐτῆς χειρὸς, δι' ἧς ἀποκρούει αὐτήν.

Δὲν γράφει τις πρὸς τὸν ἀνώτερον ὃν τρόπον καὶ πρὸς τὸν κατώτερον αὐτοῦ. Δὲν γράφει τις πρὸς γυναῖκα πρὸ τοῦ γάμου, ὃν τρόπον γράφει μετὰ τὸν γάμον αὐτῆς. Πρὸ τοῦ γάμου πάντες εἴμεθα καλλιγράφοι, καὶ κατόπιν πάντες σχεδὸν γράφομεν κακῶς.

Ἡ ἡμετέρα γραφὴ μεταβάλλεται σὺν τῇ καταστάσει ἡμῶν.

Ἀνεγνων ἐν σπουδαιοτάτῳ βιβλίῳ τοῦ κ. Beauchens δύο ἐπιστολάς, γραφεῖσας ἑκατέρως εἰς ὀλιγόμηνον χρονικὸν διάστημα, ὑπὸ τοῦ δυστυχοῦς μικροῦ Λουδοβίκου τοῦ ΙΖ'. Ὅταν τὸ παιδίον εἰσέρχεται εἰς Τέμπλον, ἡ γραφὴ αὐτοῦ εἶναι ὠραιότατη, θεληκτικὴ καὶ κομψοτάτη ἐν τῇ παιδικῇ αὐτῆς ἀδελφότητι, καὶ αἰσθάνεται τις ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ ἀγωγὴν εὐπατρίδου. Ἀλλὰ μετὰ ἐν ἔτος ὁποῖα μεταβολή; Οἱ χαρακτῆρες παραμορφοῦνται καὶ ἀποκτηνοῦνται· θὰ ἔλεγέ τις ὅτι εἶναι γραφὴ βλακῆς· πᾶσαι αἱ φυσικαὶ καὶ ἠθικαὶ δυνάμεις τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου μικροῦ μάρτυρος, καὶ πάντα τὰ κακουργήματα τοῦ δημίου αὐτοῦ γράφονται ἐκεῖ ἐν ταῖς ὀλίγαις ἐκείναις λέξεσιν.

Εἰς τὰς παρατηρήσεις ταύτας ἠδυνάμην νὰ προσθέσω πλείονα τοῦ ἐνὸς χαρακτηριστικὰ γεγονότα. Παρατήρησα, παραδείγματος χάριν· ὅτι πάντες σχεδὸν οἱ λογικοὶ καὶ ἀπαθεῖς ἄνθρωποι γράφουσιν εἰς γραμμὴν εὐθεταν, ὅτι οἱ ἀσταθεῖς καὶ ἀμφιρρέπετες εἰς γραμμὴν κατερχομένην, οἱ δὲ φαντασιώδεις εἰς γραμμὴν ἀνερχομένην. Ἐτέρα παράδοξος παρατήρησις εἶναι αὕτη· ἐν Γαλλίᾳ σήμερον πολλοὶ ὑπάρχουσιν οἰκογένειαι, παρ' αἷς σώζεται ἡ ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ' ἤττον μὲν μνημειακὴ καὶ ἄμουςος ἀλλὰ πλήρης ἀξιοπροσεΐας μεγάλη γραφὴ Γνωρίζετε τίνες εἰσὶν ἅπασαι αὗται αἱ οἰκογένειαι; Ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὑψηλὴν ἀριστοκρατίαν. Ἐτήρησαν τοὺς χαρακτῆρας ἐκείνους ὡς παράδοξον, ὡς διακριτικόν τι· ἡ γραφὴ αὐτῶν εἶναι τὸ τεκμηρίον τῶν περὶ εὐγενείας ἀξιώσεων αὐτῶν, ἀποτελεῖ δὲ μέρος τοῦ ἐμβλήματος αὐτῶν.

Τί ἐκ πάντων τούτων ἐξάγεται; Ὅτι ἡ γραφολογία εἶναι ἐπιστήμη καὶ ὅτι τὰ αὐτόγραφα παρέχουσι βέβαιον στοιχεῖον ἠθικῆς διαγνώσεως; Ἀπαγε. Τὰ γεγονότα ἀναιροῦσι συχνότατα τὴν θεωρίαν ταύτην, φοβεράν δ' αὐτῆς διάψουσιν ἀνεπίστω ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ἀρχαίων. Λουδοβίκος ὁ ΙΣΤ' καὶ ὁ Ῥοβεσπιέρος ἔχουσι τὴν αὐτὴν γραφήν. Ἀρκοῦμαι δὲ λέγων ὅτι αἱ περὶ αὐτογράφων σπουδαὶ δὲν στεροῦνται ἀξίας ἐν ταῖς ψυχολογικαῖς μελέταις, ὅτι ἡ κλίσις αὕτη ἀρμόζει κάλλιστα εἰς τὸ φιλοπερίεργον καὶ ἐταστικὸν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ἡμῶν καὶ ὅτι, ἐν τῇ εὐρείᾳ ταύτῃ ἐρεύνη ἣτις διηνοίγη ὑπὸ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος περὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἐκ τῶν ἀπειροπληθῶν ὑπὲρ ἢ κατὰ τεκμηρίων, ἐν τῶν θεληκτικωτέρων τῶν ὅσα δύναται τις νὰ μνημονεύσῃ καὶ νὰ συμβουλευθῇ, ἀλλὰ μετὰ τίνος δυσπιστίας, εἶναι καὶ ἡ γραφὴ

Τοιοῦτον ὑπῆρξεν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς εἰς τὰ Ἀρχαῖα ἐπισκέψεώς μου εἶχον μετ' ἐμοῦ τὴν ἐγγονήν μου.

Τῇ εἰδείξῃ κατὰ σειρὰν τοὺς πέντε ἐκείνους ὠραίους θαλάμους λεπτομερέστατα, καὶ τῇ ἐξήγησῃ τὴν σημασίαν πάντων τῶν ἐγγράφων ἐκείνων. Προσεπῶθητα νὰ συνδέσω τὰ δείγματα ταῦτα τὰ τοσοῦτον δι' αὐτὴν νέα πρὸς τὴν μικρὰν αὐτῆς ἀποθήκην τῶν ἐπικτητῶν γνώσεων τέλος, τῇ ἀνεκοίνωσῃ ἐν μέρει, ὑπὸ οἰκογενειακὸν τύπον, τὰς σκέψεις ὅτι ἐνεπνεύσθησάν μοι ἐκ τῆς ἱστορικῆς ἡμῶν ἐκδρομῆς Ἄλλ' ἐνόησε πάντα; Οὐχί. Ἐνόησεν ἐντελῶς; Οὐχί. εἶχον δὲ δίκαιον νὰ τὴν μνήσω εἰς τὰς νέας ταύτας σκέψεις; Ναί. Οἱ κηπουροὶ εἰς τὰς νέας ταύτας σκέψεις; Ναί. Οἱ κηπουροὶ λέγουσιν ὅτι μεταξὺ τῶν ὑπ' αὐτῶν σπειρομένων σπόρων ὑπάρχουσι τινες, οἵτινες μῶλις δύο ἢ τρία ἔτη βραδύτερον ἀναφύονται. Διατί; Ἄγνωστον τοῦτο. Ἀναπαύονται ἐπὶ τινὰ χρόνον, εἶτα μίαν ἡμέραν βλαστάνουσι. Τοιοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς πολλὰς ιδέας, αἵτινες ἐμφυσοῦνται εἰς τὸ πνεῦμα τῶν παιδῶν. Αἱ ιδέαι αὗται εἶναι ἀνώτεροι τῆς ἡλικίας αὐτῶν; Ἀδιάφορον. Ἡ ἡλικία καὶ αἱ ιδέαι ἡμέραν τινὰ θὰ συμβαδίσωσι. Ἰὰ παιδία δὲν ἐννοοῦσιν αὐτὰς σήμερον; Ἀδιάφορον. Σπείρατε πάντοτε· προσέχετε μόνον περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν σπόρων. Μὴ λησμονεῖτε δὲ ὅτι ὑπάρχουσι καὶ φυτὰ δηλητηριώδη. Λαμβάνετε μόνον σποράς ὑγιεῖς, γονίμους, θρεπτικὰς, τὸ ἄνθος τῶν σπορῶν. Ὅσον δὲ διὰ τὴν ἐποχὴν τῆς καρποφορίας, δότε πίστωσιν εἰς τὸ παιδίον, θὰ ἐξοφλήσῃ ἡμέραν τινὰ. Εἶναι διδασκαλία ἐκτοκιζομένη ἐπὶ προθεσμίᾳ.

E. LEGOUVÉ.

ΑΝΑΛΕΚΤΑ.

Ἡ ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΕΝ ΙΑΠΩΝΙΑΙ. — Ἐφημερὶς εὐρωπαϊκὴ δημοσιεύει μακρὰν ἀνάλυσιν ἐκθέσεως τοῦ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἰαπωνίᾳ. Ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης, ἣτις περιλαμβάνει ἐνιαύσιον χρονικὸν διάστημα, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 1875 — 1876 ἀποσπῶμεν τὰς ἐπομένους περικοπὰς περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σχολείων, τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν μαθητῶν.

Τὸ κράτος τοῦτο ἀριθμοῦν περὶ τὰ 34 ἑκατομμύρια κατοίκων, ἐν οἷς 5 ἑκατομμύρια παῖδων ἀπὸ ἐξ ἕως τεσσάρων καὶ δέκα ἐτῶν, διαίρεται εἰς 7 μεγάλα σχολειακὰ διαμερίσματα, εἰς 250 μετὰ καὶ εἰς 4,6,000 στοιχειώδη. Ἐκαστον σχολειακὸν διαμερίσμα ἔχει κατὰ μέσον ὄρον ἐπιφάνειαν 2,560 σταδίων καὶ περὶ τοὺς 750 ἐν συνόλῳ κατοίκους, ἐν οἷς 115 παῖδες ἡλικίας ἐξ ἕως τεσσάρων καὶ δέκα ἐτῶν.

Ἐνίοτε πολλὰ διαμερίσματα ἔχουσι μίαν καὶ μόνον προκαταρκτικὴν σχολὴν, τοῦτο δὲ συμβαίνει ἰδίᾳ εἰς πολυαριθμοτέρας πόλεις. Ἐπὶ τοῦ πα-

ρόντος μόλις τὸ τρίτον τῶν παίδων φοιτῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα, καὶ ἐπομένως ὑπάρχουσι περὶ τὰ δύο ἑκατομμύρια ἐν συνόλῳ μαθητῶν, ἧτοι 80 ἐν ἑκάστη σχολῇ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς τὰ σχολεῖα φοιτῶντων ἀρρένων εἶναι τριπλάσιος τοῦ τῶν θηλέων. Περὶ τὰ 99 τοῖς 100 σχολεῖα τοῦ κράτους εἰσὶ προκαταρκτικά, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν περὶ τὰ 100 εἰσὶ μεσαῖα, ἀριθμοῦντα περὶ τοὺς 6,600 μαθητάς. Ὑπάρχουσι προσέτι 100 διδασκαλεῖα, εἰς ἃ φοιτῶσι περὶ τοὺς 7,700 μαθητάς, 100 ἄλλα πρὸς ἐκμάθησιν ξένων γλωσσῶν, πάντα ἀγγλικὰ, ἐκτὸς μόνον ἑξί, μετὰ 6,700 μαθητῶν καὶ ἄλλοι σχολαὶ πρὸς ἐκμάθησιν τῶν εἰδικῶν ἐπιστημῶν, ἀριθμοῦσαι περὶ τοὺς 900 μαθητάς· ὑπολογιζομένων δὲ καὶ τῶν εἰς ἄλλα ὑπουργεῖα ὑπαγομένων, αἱ σχολαὶ αὗται ἀνέρχονται ἐν συνόλῳ εἰς 13 περίπου. Ἐκ τῶν προκαταρκτικῶν σχολῶν τὰ μὲν $\frac{9}{10}$ ἀνήκουσιν εἰς τὰς ἐπιτοπίους ἀρχάς, τὸ δὲ $\frac{1}{10}$ εἰσὶν ἰδιωτικά. Ἐκ τῶν διδασκαλείων τὸ μὲν $\frac{1}{10}$ ὑπάγεται ὑπὸ τὸ ὑπουργεῖον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, τὰ δὲ λοιπὰ ἑννέα εἰς τὰς ἐπιτοπίους ἀρχάς. Ἐκ δὲ τῶν σχολῶν τῶν ξένων γλωσσῶν, εἰς ἃς φοιτῶσιν δύο θήλας ἐπὶ εἴκοσι ἀρρένων, μία ἐπὶ δέκα καὶ τὸ τρίτον τῶν μαθητῶν ὑπάγονται εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, μία ἐπὶ δέκα καὶ τὸ δέκατον τῶν μαθητῶν εἰς τὰς ἐπιτοπίους ἀρχάς. αἱ δὲ λοιπαὶ ἧτοι $\frac{4}{5}$ εἰσὶν ἰδιωτικὰ σπουδαστήρια ὧν τὸ $\frac{3}{4}$ κεῖνται ἐν τῇ πρωτεύουσῃ Ἡ σχολὴ Καῖσαγάκου καὶ ἡ ἱατρικὴ τοῦ Τόκιο σχολὴ ἀνήκουσιν εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ ἑξὶ διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν. Περὶ τοὺς 20 μαθητάς τῶν ἀνωτέρων σχολῶν ἀποστέλλονται εἰς Ἀμερικὴν καὶ Εὐρώπην, ὅπου εὐρύτερα διακοῦσιν μαθήματα.

Οἱ μαθηταὶ τῶν ἀνωτέρων τῶν προκαταρκτικῶν σχολῶν συμποσοῦνται εἰς 24,000, ἐν οἷς 663 κοράσια, ἧτοι ἐν ἐπὶ 20 ἀρρένων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν καθ' ἑκάστην εἰς τὰς προκαταρκτικὰς σχολὰς φοιτῶντων μαθητῶν ἀνέρχεται εἰς ἐν καὶ ἡμισυ περίπου ἑκατομμύριον, ἧτοι εἰς τὰ τρία σχεδὸν τέταρτα τοῦ ὅλκου ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν.

Ἐν τοῖς διδάτκουσιν ἀριθμοῦνται 800 γυναῖκες, ἧτοι μία ἐπὶ 35 διδασκάλων συμποσομένων περὶ τὰς 28,000.

ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ ΕΝ ΚΕΥΛΑΝΗ. — Ἀμερικανὸς περιηγητὴς περιοδεύσας τὴν πρωτεύουσαν τῆς Κεϋλάνης Κάνδου ἀφηγεῖται τὴν περιοδείαν αὐτοῦ ταύτην δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Χρόνον τῆς Νέας Γόρκεης. Κατὰ τὴν ἐπιστολιμαίαν ταύτην ἀφηγησιν ὀλίγοις ξένοι μεταβαίνουσιν εἰς τὴν θελκτικὴν ταύτην χώραν, κειμένην 1,800 πόδας ὑπὲρ

τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν περιηγητῶν ἀρκοῦνται εἰς βραχείας τινὰς ἐκδρομὰς ἐν Κολόμβῳ καὶ ἐν τῷ ἀκρωτηρίῳ τῶν Γάλλων. Ἐν Κεϋλάνῃ πολλαὶ ὑπάρχουσι φυλαὶ, καὶ τοὶ οἱ κάτοικοι μόλις εἰς 20,000 συμποσοῦνται. Οἱ αὐτόχθονες Γιγγάλοι ἔχουσι τὴν κόμην αὐτῶν δεδεμένην ὅπισθεν τῆς κεφαλῆς ὡς αἱ γυναῖκες, φέρουσι δὲ μικρὰς ἐσθῆτας, καλουμένας σαρόγχι· τὸ πρόσωπον ἔχουσιν ἄτριχον, δυσχερὲς δ' ὡς ἐκ τούτου ἡ διάκρισις τῶν γεννῶν. Οἱ ἐν ταῖς τραπέζας ὑπηρετοῦντες παῖδες ἔχουσι τοσοῦτον γυναικεῖον χαρακτηριστήρα, ὥστε ὑπολαμβάνονται ὡς εἰκοσαετίδες νεανίδες. Πολλοὶ τῶν Γιγγάλων τούτων φέρουσι πώγων δασύν, οἱ δὲ ἰθαγενεῖς εἰσι γυμνοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπεράνω τῆς ὀσφύος, μόνον δ' ὅταν εὐρίσκωνται εἰς ὑπηρεσίας ἀνωτέρας τῶν κοινῶν ἢ ἀπαιτῆ τοῦτο ἢ τὰξις αὐτῶν, φέρουσι μικρὸν ἐπεδυτὴν ἢ καὶ καλύπτουσι τοὺς ὤμους διὰ λευκῆς μουσελίνης. Ἐκ δὲ τῶν Ἰνδῶν ἢ Ἰνδοῦ, οἵτινες εἰσι πολυαριθμότεροι καὶ ποικίλουσι τὰς τάξεις, οἱ πολυπληθέστεροί εἰσιν οἱ Ταμίλοι, καταγόμενοι ἐκ τῶν μεσημβρινῶν τῆς χερσονήσου, καὶ ταυαύτην ἔχουσι ὁμοιότητα πρὸς τοὺς αὐτόχθονας ὥστε, οἱ ξένοι μόνον διὰ τῶν ἐνδύματων νὰ διακρίνωσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἰθαγενῶν δύνανται, οἱ δὲ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐκεῖ διατρίβοντες καὶ διὰ τῆς φυσιογνωμίας. Πρὸς τοῦτοις ὑπάρχει καὶ ἑτέρα πολυαριθμὸς φυλὴ καλουμένη Μοορμέν, οἵτινες ὁμοιάζοντες πρὸς τοὺς ἀνατολίτας Ἰουδαίους θεωροῦνται ὡς καταγόμενοι ἐκ φυλῶν ἐξαφανισθεισῶν. Οὗτοί εἰσι συνήθως ἐμποροὶ διενεργοῦντες ἅπαν τὸ μικρὸν ἐμπόριον τῆς νήσου. Πολλαὶ προσέτι ὑπάρχουσι ποικιλίαι χρωμάτων, ἅπερ μόνον διὰ μακρὰς διακομῆς καὶ μελέτης νὰ διαγνωσθῶσι δύνανται. Ἐκ τῶν Εὐρωπαϊῶν ἢ τῶν εὐρωπαϊκῆν ἐχόντων καταγωγὴν διακρίνονται δύο μεγάλαι τάξεις, ἡ τῶν Ἀγγλῶν καὶ Πορτογάλων, ὧν οἱ μὲν μεταβαίνουσιν εἰς τὰς λαμπρὰς ταύτας χώρας χάριν πλοῦτου ἢ κυβερνητικῶν διακρίσεων, οἱ δὲ κατάγονται ἐξ ἀποικίων ἀρχαίων. Καὶ οὗτοί εἰσι δυσδιάκριτοι ἀπὸ τῶν ἰθαγενῶν ὡς ἔχοντες τὸ αὐτὸ μέλαν χροῶμα πρὸς τὸ τῶν Ἰνδοῦ ἢ τῶν Γιγγάλων. Πλεῖστοι Πορτογάλοι πολλὰ διενεργοῦσιν ἔργα καὶ κατέχουσι πολλὰς κατωτέρας κυβερνητικὰς θέσεις. Ἡ Κάνδου ἐστὶ τὸ κέντρον τῆς καλλιτεργίας τοῦ ἐν Κεϋλάνῃ καφέ, ὥστις πωλεῖται ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτεῖαις, ἀνταλλάσσόμενος ἀντὶ μικρῶν προϊόντων. Οἱ αὐτόχθονες ὀλίγα φέρουσιν ἐνδύματα κατασκευῆς ἐγχωρίου ἢ ἰνδικῆς, ὁ δὲ τῆς Ἀγγλίας καὶ Ἀμερικῆς βάμβαξ πωλεῖται ἐν Κάνδου.

Ὁ ὑπεύθυνος Ε. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.